

Uvodnik / Introductory note

- Leo Andreis, odvjetnik u Zagrebu, bivši predsjednik HOK-a 2
Leo Andreis, Zagreb-based attorney-at-law, former president of CBA

Iz Hrvatske odvjetničke komore / From the Croatian Bar Association

- Osnovana Hrvatska udruga žena u pravnoj profesiji 4
Croatian Association of Women Lawyers founded

Iz CCBE-a / From the CCBE

- Ranko Pelicarić na čelu PECO odbora CCBE-a 7
Ranko Pelicarić at the helm of CCBE PECO Committee

Iz Centra za mirenje HOK-a / From CBA's Mediation Centre

- Informativni seminar o mirenju za odvjetničke vježbenike 8
Trainee lawyers attend crash course on mediation

- Mediation Visit to Croatia 10

Recenzije / Reviews

- Predstavljanje knjige Komentar ovršnog zakona 12
Presentation of the book "Commentary on Enforcement Act"

Članci i rasprave / Articles and Discussions

- Šime Pavlović: Kazneno pravo i odmjeravanje kazne 14
Šime Pavlović: Criminal law and sentencing

- Dragan Zlatović: Ovlaštenja Jedinostvenog patentnog suda i europsko patentno pravo 24
Dragan Zlatović: Powers of the Unified Patent Court and European patent law

Prenosimo iz tiska / From the press

- Gredeljev napad na sutkinju nedopustiv je za jednog odvjetnika 34
Gredelj's attack on the judge is impermissible conduct on the part of a lawyer

Engleski za odvjetnike / English for Lawyers

- Kolokacije u jeziku prava: *Statutory construction* je tumačenje zakona 38
Collocations in the language of law: The meaning of statutory construction

Hrvatski za odvjetnike / Croatian for Lawyers

- Strane riječi i strana imena u hrvatskom jeziku 40
Foreign words and foreign names in the Croatian language

Prisege / Oaths

- Prisege dane 22. travnja 2015. 42
Oaths taken on 22 April 2015

- Prisege dane 22. svibnja 2015. 44
Oaths taken on 22 May 2015

In memoriam / Obituaries

- Vladimir Ibler, Ivan Gašparić, Milan Mitrović 46

Leo Andreis

odvjetnik u Zagrebu,
bivši predsjednik
HOK-a

Poštovane kolegice i kolege, uvaženi čitatelji!

Nakon poduže stanke dopala me ugodna dužnost napisati uvodnik ovome broju *Odvjetnika*.

Potpuno sam svjestan, kao i velika većina odvjetnika, težine i ozbiljnosti trenutka u kojem se nalazimo, živimo i radimo. Usuđujem se kazati da u četrdesetak godina svoje odvjetničke i vježbeničke karijere ne pamtim situaciju toliko bremenitu problemima, počevši od onih profesionalnih, preko moralnih, pa do onih egzistencijalnih.

Naravno, sigurno nisam taj koji može iz šešira izvaditi rješenje nastale krize i ponuditi ga na provedbu, ali sam u stanju izvući iz zapečka, u koji je prema mom mišljenju sasvim nerazumno bačena, jednu od ideja koju bismo bili dužni ostvariti. Ovo, s jedne strane radi očuvanja profesionalizma i digniteta odvjetništva, a s druge strane radi toga, što se na taj način, uvelike, našim strankama može sačuvati stalnu dobru i kvalitetnu pravnu pomoć.

Pred koju godinu, na Okruglom stolu održanog u povodu Dana odvjetnika, govorio sam, uz ostalo, i o potrebi uvođenja odvjetničkog ispita za svakog onog tko želi postati odvjetnik. Naime, držim da ispit nakon kojeg se može postati odvjetnikom mora biti dobro organi-

ziran, primjeren svim zahtjevima koji se pred odvjetništvo stavljaju, vrlo strog i istovremeno nedvosmisleni pokazatelj je li kandidat, kroz razdoblje obavljanja odvjetničke vježbe (koje prema mom mišljenju, s određenim modalitetima, ne bi smjelo biti kraći od pet godina), doista stekao potrebnu količinu **praktičnog** znanja, kako bi nastupajući, sada samostalno, doista mogao pravno korektno i profesionalno zaštititi interese svoje stranke.

Ideja o uvođenju odvjetničkog ispita nije pala s neba, već se ta praksa, dapače, na prostorima koje danas zauzima Republika Hrvatska, pokazala idealnom. Naime, već su u drugoj polovici 19. stoljeća u kopnenom dijelu sadašnje Republike Hrvatske, u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji, za pravnike postojala tri tipa praktičnog ispita. To su bili **odvjetnički, sudstveni i bilježnički ispit**.

Podatci koje sam pronašao, čitajući literaturu i članke, na koje me je uputio naš uvaženi kolega dr. sc. Atila Čokolić, odvjetnik u Osijeku, a napose članke i tekstove koje je on osobno napisao (naročito doktorska disertacija), baš su me obradovali i probudili profesionalnu znatiželju. Iz svega što sam pronašao nedvojbeno proizlazi da su naši strukovni prethodnici, a posebno napominjem da je tadašnje propise o strukovnim ispitima donijela država a ne Odvjetnička komora, dobro znali, da jedino jako,

ODVJETNIK 5-6/2015.

Glasilo-Časopis Hrvatske odvjetničke komore, Zagreb, 5 - 6 2015., god. 88.
Journal of the Croatian Bar Association, Zagreb, 5 - 6 2015, annual file 88

Glavni i odgovorni urednik: Robert Travaš, odvjetnik, Zagreb, Jurkovićeve 24, tel: 466665; fax: 4665666; robert.travas@tip.hr, **Urednik:** mr. sc. Tin Matić, odvjetnik, Zagreb, Vlaška 95, tel: 6170791, fax: 6170792, tin.matic@zg.t-com.hr, **Zamjenik urednika:** mr. Mladen Vukmir, odvjetnik, Zagreb, Gramača 21, tel: 3760511, fax: 3760-555, mladen.vukmir@vukmir.net, **Izvršni i grafički urednik:** Nataša Barac, Zagreb, Koturaška cesta 53, tel: 6165207, fax: 6170 838, e-mail: hok-cba@hok-cba.hr, **Uredništvo:** Leo Andreis, Boris Jukić, Ivica Crnić, Marijan Hanžeković, Igor Hrabar, Maroje Matana, mr. Šime Pavlović, Ranko Pelicarić, Mladen Sučević, Branimir Tuškan, Josip Vukadin, dr.sc. Atila Čokolić, Ingrid Mohorovičić-Gjanković, Mario Janković - odvjetnici, Arno Vičić, Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda u m., Mladen Žuvela, sudac Ustavnog suda u m., Antun Palarić, sudac Ustavnog suda RH **Lektor:** Zvonko Šeb, **Tisak:** Kerschhoffset d.o.o., Zagreb, **Grafička priprema:** P.L. Studio, Zagreb. **Fotografije:** Grgur Žučko, Ines Stipetić.

Uredništvo
Zagreb, Koturaška cesta 53/II
tel: 6165 207; fax: 6170 838
e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

**Prodaja oglasnog
prostora-marketing**
1/1-6.800,00 kn,
1/1 (omot)-7.800,00 kn,
1/2-3.800,00 kn

Izdavač
Hrvatska odvjetnička komora, Zagreb
Koturaška cesta 53/II
tel: 6165-200; fax: 6170-686
www.hok-cba.hr

IBAN HR66 2360000-1101268409 **Godišnja pretplata za tuzemstvo** 200,00 kn, **za inozemstvo** 40 eura, **pojedinačni broj** za tuzemstvo 40,00 kn, za inozemstvo 8 eura.

Copyright © Hrvatska odvjetnička komora 2008.

Niti jedan dio ove publikacije ne smije se objaviti bez posebnog odobrenja izdavača.

Svi potpisani tekstovi odražavaju stavove i mišljenja isključivo njihovih autora, a ne Hrvatske odvjetničke komore, urednika i Uredništva Časopisa-glasila "Odvjetnik". Uredništvo zadržava pravo objave primljenih materijala u časopisu i/ili na web stranici HOK-a. Materijali objavljeni na web stranici ne honoriraju se.

vrhunski obrazovano i visoko profesionalno odvjetništvo, uz isto tako postavljeno sudstvo, mogu građanima osigurati jednakost pred zakonom, pravnu zaštitu i vladavinu prava.

Katastrofalna gospodarska situacija dijelom je prouzročena katastrofalnim zakonodavstvom koje je kod nas na djelu, te, dakako, katastrofalnim propisima nastalim takvim djelovanjem.

Što se dogodilo?

Usljed nerazumne i neodgovorne hiperprodukcije diplomiranih pravnika, koji svakodnevno, gotovo kao na tekućoj vrpici, izlaze sa sva četiri pravna fakulteta u Republici Hrvatskoj, došlo je do užasnih problema u zapošljavanju tih mladih ljudi. Da ne bi bilo nesporezuma, za nastalu situaciju kriva je isključivo država. Siguran sam da bi **samo jedan** pravni fakultet u Hrvatskoj, koji bi okupljao najbolje nastavnike iz pravne akademske zajednice, bio više nego dovoljan i primjeren našim potrebama za diplomiranim pravnicima.

Poseban problem nastaje kada ti mladi ljudi uspiju pronaći posao odvjetničkog vježbenika (ovdje neću pisati o užasima koji se u tom segmentu događaju), pa nakon vježbe pristupe polaganju pravosudnog ispita. Postojeći pravosudni ispit, kako je koncipiran i kako je uređen zakonskim tekstom, u cijelosti je neprihvatljiv, osobito što se tiče odvjetništva i to kako za vježbenike, tako i za odvjetnike-principale.

U ovom uvodniku, fizički, nema prostora za cjelovitu prezentaciju o tome kako su u to vrijeme, ljeta gospodnjega, 1854. godine, bili određeni zakonom i provedeni u djelo upravo odvjetnički ispit, ispit sudački i ispit javnobilježnički. Zato se, uvidom u pravnu literaturu napisanu ponajprije od Milana Smrekara i dr. Stjepana Posilovića, te u radove dr. sc. Atila Čokolića, svatko zainteresiran može detaljno upoznati s tadašnjom pravnom regulacijom i statusom stručnih pravnih ispita, a time i odvjetnika.

Naša, odvjetnička, stvarnost, na način kako smo tretirani, uz ostalo i u postojećim propisima i njihovoj primjeni, **je neprihvatljiva i neodrživa**. Zbog toga nema dvojbe da moramo napraviti sve kako bismo je, barem u ovom

dijelu, učinili prihvatljivom. Držim da imamo izgleda napraviti nešto samo onda ako mi odvjetnici, svojom stručnošću i upornošću ishodimo željeno zakonsko rješenje, tako da hrvatski odvjetnici u suradnji s kolegama sucima najviših sudova u Hrvatskoj, samostalno određuju, tko po svom i praktičnom i teoretskom znanju i nadasve obrazovanju, može postati odvjetnikom. Posao oko toga, mislim na stvaranje zakonskog okvira, ne bi trebao biti težak, jer su naši prethodnici to izvrsno napravili, a mi bismo gotovu stvar trebali samo prilagoditi današnjem vremenu. Ne zaboravimo, da se prema naredbi Ministarstva pravosuđa od 11. listopada 1854. godine, naš ispit, punim imenom zvao: "praktičan izpit potreban za izvršavanje odvjetništva".

Ono što je teško, to je nedostatak političke volje da se što god takvog uistinu dobrog i kvalitetnog kod nas napravi.

Držim da bi odvjetništvo samo u zajedništvu moglo puno toga napraviti, te da bi svakako valjalo pokušati nešto poduzeti u navedenom smjeru. Pritom ne smijemo zaboraviti na problem sustava školovanja u jedinoj nam Domovini koji je na žalost isto katastrofalan. No, to je naznaka za jednu drugu temu, koja bi možda trebala prethoditi ovoj prvoj. Sve to što predlažem, možemo napraviti samo ako su u našu profesiju, a prije toga na naš pravni fakultet, došli vrhunski pismeni i vrhunski opće obrazovani ljudi, što, nažalost, prečesto nije slučaj. Drage kolegice i kolege, siguran sam da je krajnji čas da napravim sve, pa i više, kako bi onim našim mladim, vrijednim, poštenim, pristojnim, pismenim i obrazovanim kolegama ostavili Komoru i odvjetništvo na onom nivou, na kojem su ga nama, pogotovo što se tiče poimanja odvjetništva kao jednog plemenitog zvanja, ostavili naši stariji kolege, od kojih je, nažalost, većina već otišla u vječnost.

U slučaju kakvog interesa, stojim članstvu na raspolaganju za davanje bilo kakvih dopunskih pojašnjenja o uvođenju toliko potrebnog odvjetničkog ispita.

Leo Fuderis

Osnovana Hrvatska udruga žena u pravnoj profesiji

Pripremila:
Mirna Skelin

poslovna tajnica
HOK-a

Osnivačka konferencija Hrvatske udruge žena u pravnoj profesiji, sa sjedištem u Zagrebu, održana je 18. travnja 2015. godine, a svojim su dolaskom osnivanje Udruge podržale, uz ostale, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, predstavnici Veleposlanstva SAD-a u Zagrebu, predstavnica Veleposlanstva Francuske u Zagrebu, predstavnice Pravnog fakulteta iz Zagreba i Rijeke, predstavnice Hrvatske odvjetničke komore, predstavnice Hrvatske udruge poslodavaca, predstavnice Hrvatske gospodarske komore i predstavnice hrvatskih sudova. Tarja Krehić, odvjetnica i predsjednica Hrvatske udruge žena u pravnoj profesiji, istaknula je u svom uvodnom govoru da je primarni cilj osnivanja Udruge promoviranje, unapređenje i afirmacija statusa žena u pravnoj profesiji – kao profesionalnih djelatnica u odvjetništvu,

sudstvu, korporativnom svijetu, znanosti i pravnom sustavu općenito. Svrha Udruge je, istaknula je, da se prvi put u hrvatskoj povijesti postigne jedinstveno nastupanje žena u pravnoj profesiji – u pitanjima bitnim prvenstveno za pravnu profesiju, a potom i pitanjima značajnim za žene.

Svake godine sve više studentica upisuje i završava pravni studij u Hrvatskoj. Tako su, u razdoblju od 2010. godine do danas, 71 posto diplomiranih studenata pravnih fakulteta po predbolonjskom programu, odnosno 73 posto diplomiranih po bolonjskom programu, bile žene.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, sutkinje čine 72,4 posto ukupnog sudačkog kadra na prekršajnim sudovima, 71,2 posto na općinskim sudovima, 70,6 posto na trgova-

vačkim sudovima, 60,6 posto na županijskim sudovima, 45 posto u Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, te 33,3 posto u Ustavnom sudu Republike Hrvatske, što jasno pokazuje da je postotak sutkinja manji što je sud višeg ranga. U korporativnom sektoru podaci pokazuju da na rukovodećim pozicijama postoji puno žena s potencijalom za upravljanje, no svejedno su na tim pozicijama znatno podzastupljene.

Usprkos očitom trendu feminizacije pravne profesije, statistika jasno ukazuje na postojanje fenomena takozvanog staklenog stropa koji se očituje u činjenici da udio žena na čelnim pozicijama pravnih fakulteta, na sudovima višeg ranga, na najvišim položajima u odvjetničkoj profesiji, te na visokim korporativnim pozicijama, ne odgovara udjelu žena u tim segmentima pravne struke.

Iz navedenog je razloga nužno ukazati na te tendencije u pravnoj struci, te razmotriti uvođenje kvota, ali i nekih drugih instrumenata, kao potpornih mehanizama za provedbu ravnopravnosti spolova u društvu u kojem je proces postizanja rodne uravnoteženosti usporen. Istovremeno, Udruga namjerava svojim djelovanjem potaknuti i osnažiti žene da uključivanjem i angažmanom pridonesu afirmaciji svojeg položaja unutar profesije i na taj način, vlastitim djelovanjem, potaknu nezaobilazne promjene u društvu.

Ravnopravnost spolova temeljna je ustavna vrednota Republike Hrvatske, a ona znači da bi žene i muškarci trebali biti jednako zastupljeni u svim područjima javnog i privatnog života, imati jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svojih prava i jednaku korist od ostvarenih rezultata, pri čemu je jedan od najvažnijih ciljeva u postizanju pune ravnopravnosti muškaraca i žena upravo poboljšanje položaja žena na tržištu rada.

Osim otvaranja aktualnih pitanja značajnih za položaj žena u pravnoj profesiji, cilj je Udruge jačati i razvijati pravnu profesiju općenito. Svjedoci smo hiperprodukcije novih zakona i propisa pri čemu se pravna struka sve rjeđe konzultira i uvažava, a to je rezultiralo sve većim brojem loših, neprovedivih i konfuznih zakonskih rješenja. Stoga Udruga svojim djelovanjem i suradnjom s drugim pravnim udrugama želi potaknuti promjenu takve situacije,

Na Pravnom fakultetu u Zagrebu ima više od 50 posto žena, ali je teško probiti tzv. stakleni strop. Naime, status redovnog profesora u trajnom zvanju ima tri puta više muškaraca nego žena, a u povijesti Pravnog fakulteta u Zagrebu do sada je bila samo jedna dekanica.

nastojanjem da se u fazi pripreme zakona i propisa, u većoj mjeri nego što je to danas, uvažavaju stavovi pravnih stručnjaka, osobito praktičara, koji dolaze iz sudstva i odvjetništva.

Osim suradnje s udrugama na području Republike Hrvatske, Udruga namjerava surađivati i aktivno se povezati sa svim europskim, američkim i ostalim srodnim udrugama žena u pravnoj profesiji u inozemstvu, od kojih su neke već izrazile veliki interes i želju za suradnjom. Hrvatska udruga žena u pravnoj profesiji već je ostvarila suradnju i dobila podršku najveće komore odvjetnica u SAD-u – i to Komore odvjetnica države New York (WBASNY – Women's Bar Association of the State of New York).

Udruga planira djelovati kroz nekoliko stručnih odbora, koji će se operativno baviti određenim tematikama i pitanjima te biti nositelji projekata.

Panel-diskusija o zakonskoj uspostavi ženskih kvota

U povodu osnivačke konferencije Hrvatske udruge žena u pravnoj profesiji organizirana je aktualna panel-diskusija na temu zakonske uspostave ženskih kvota kao modela postizanja ravnopravnosti među spolovima. Ta je panel-diskusija bila potaknuta novim njemačkim zakonom, koji propisuje obveznu minimalnu zastupljenost žena od 30 posto u nadzornim odborima njemačkih kompanija, a Udruga je najavila da namjerava otvoriti i pokrenuti javnu raspravu o potrebi donošenja sličnog zakona u Hrvatskoj.

Panelistice su bile: Višnja Ljubičić, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Maja Mandić, direktorica Odjela za korporativne regulatorne poslove Hrvatskoga Telekoma, Nataša Novaković, pravna savjetnica u Uredu glavnog direktora Hrvatske udruge poslodavaca,

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, sutkinje čine 72,4 posto ukupnog sudačkog kadra na prekršajnim sudovima, 71,2 posto na općinskim sudovima, 70,6 posto na trgovačkim sudovima, 60,6 posto na županijskim sudovima, 45 posto u Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, te 33,3 posto u Ustavnom sudu Republike Hrvatske, što jasno pokazuje da je postotak sutkinja manji što je sud višeg ranga.

.....

U Imenik Hrvatske odvjetničke komore u svibnju su bila upisana 4.353 odvjetnika, od kojih 1.945 odvjetnica i 2.590 odvjetnika.

izvanredni prof. dr. sc. Zrinka Erent-Sunko s Pravnog fakulteta u Zagrebu, te Tarja Krehić, odvjetnica u Odvjetničkom uredu Krehić.

Iako na rukovodećim pozicijama postoji puno žena s potencijalom za upravljačke pozicije, statistika jasno ukazuje na postojanje fenomena tzv. staklenog stropa. Kvote su prepoznate kao jedne od najučinkovitijih privremenih mjera koje mogu dovesti do balansa što se tiče zastupljenosti muškaraca i žena u upravljačkim strukturama, istaknula je tijekom rasprave pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Višnja Ljubičić.

Ipak, upozorila je da njihovo uvođenje, ako se samo ide na zadovoljavanje postotka, može rezultirati nezainteresiranim i nekompetentnim ženama na određenim položajima. Zbog toga se uz same kvote treba vezati transparentnost kriterija, te voditi računa da žene i muškarci imaju iste kvalifikacije i reference, ali i da postoje jednake mogućnosti i dostupnost.

O toj je temi govorila i Nataša Novaković, pravna savjetnica u Uredu glavnog direktora Hrvatske udruge poslodavaca. Ona je istaknula da "multinacionalne kompanije, u svojoj politici zapošljavanja, stavljaju sve veći fokus na raznolikost u upravljačkim funkcijama, te za njih pitanje žena na tim funkcijama nije samo pitanje rodne ravnopravnosti, nego ekonomsko pitanje, jer se uvidjelo da u ženskoj populaciji leži ogroman potencijal, koji u konačnici

rezultira većom profitabilnošću kompanija".

Nadalje, Nataša Novaković navela je kako je Ministarstvo poduzetništva i obrta Republike Hrvatske već prije nekoliko godina donijelo strategiju ženskog poduzetništva. Međutim, istaknula je da i nadalje postoji neravnopravnost, te kao primjer navela da *će žena* poduzetnica kada pokreće *start-up*, kao na primjer vlastiti odvjetnički ured, puno teže dobiti kredit, a ako ga i dobije – dobit će ga u manjem iznosu. O svom iskustvu govorila je i Maja Mandić, direktorica Odjela za pravne i regulatorne poslove i usklađenost poslovanja Hrvatskoga Telekomoma

"Deutsche Telekom još je 2010. godine osmislio program za edukaciju i pripremu rukovoditeljica za sudjelovanje u nadzornim odborima DT grupe, dakle i prije nego je u Njemačkoj stupio na snagu zakon koji propisuje obavezne ženske kvote u nadzornim odborima njemačkih kompanija na burzi. U sklopu tog programa, sudjelovala sam u edukacijskim modulima ne samo s kolegicama iz pravne struke, nego i s kolegicama koje dolaze iz financijskog sektora, marketinga i prodaje", kazala je.

Istaknula je da je i u Njemačkoj dugo trajala javna rasprava o pitanju uvođenja kvota u nadzorne odbore, kao mjere postizanja rodne ravnopravnosti, te naglasila da je krajem prošle godine zakon izglasao. Ona smatra da je uvođenje ženske kvote poticajna mjera, ali da i dalje ostaje otvoreno pitanje velike razlike u samim plaćama žena i muškaraca na istim funkcijama, s time da ne treba zaboraviti da 70 posto globalne potrošnje otpada na žene.

Zrinka Erent-Sunko, izvanredna profesorica na katedri Opće povijesti prava i države na Pravnom fakultetu u Zagrebu, u svom je izlaganju izdvojila kako je na Pravnom fakultetu u Zagrebu više od 50 posto žena, ali je teško probiti tzv. stakleni strop. Naime, status redovnog profesora u trajnom zvanju ima tri puta više muškaraca nego žena, a u povijesti Pravnog fakulteta u Zagrebu bila je samo jedna dekanka. Profesorica Erent-Sunko kazala je kako se nada da će se te brojke uskoro promijeniti, te istaknula kako je uvođenje ženskih kvota samo privremena mjera postizanja ravnopravnosti, dok stalnom mjerom smatra edukaciju novih generacija studentica i studenata.

Ranko Pelicarić na čelu PECO odbora CCBE-a

Predstavnik Hrvatske odvjetničke komore Ranko Pelicarić novi je predstavnik odbora PECO-a (Pays d'Europe Centrale et Orientale – Zemlje Središnje i Istočne Europe) Vijeća odvjetničkih komora Europe (CCBE).

CCBE je osnovan 1960. godine kao neprofitna međunarodna udruga i predstavlja europske odvjetničke komore, braneći njihove interese, pred europskim i drugim međunarodnim institucijama. Kao glas pravne profesije, CCBE radi na obrani vladavine prava, obrani ljudskih prava i demokratskih vrijednosti i podržava pravo na pristup pravdi i zaštitu klijenata osiguravajući poštivanje ključnih vrijednosti profesije.

Odbor PECO osnovan je devedesetih godina 20. stoljeća kako bi odgovorio na specifične izazove s kojima su se suočile nove demokracije nakon pada komunizma, a ti su izazovi uključivali, uz ostalo, reforme pravosudnih sustava, izgradnju novih predstavničkih institucija za pravnu profesiju i stvaranje okvira za vladavinu i zaštitu prava.

Sa svojom mrežom stručnjaka, Odbor PECO promovira vladavinu prava i podržava procese pravnih reformi u zemljama koje pokriva: u svim punopravnim i pridruženim zemljama članicama i zemljama promatračima iz Središnje i Istočne Europe, kao i u Bjelorusiji i Azerbajdžanu. Odbor PECO daje podršku odvjetničkim komorama u tim zemljama na razne načine, uključujući i to da s njima dijeli već postojeće ekspertize, istraživanja zanimljiva odvjetničkim komorama i drugim odvjetničkim udruženjima u regiji, te organizira seminare ili konferencije u suradnji s regionalnim odvjetničkim komorama ili zborovima. PECO-ov portal (<http://www.ccbe.eu/index.php?id=403&L=0>) pruža detaljne informacije o tim aktivnostima.

Promoviranje Povelje o temeljnim načelima europske pravne profesije i Kodeksa odvjet-

ničke etike za europske odvjetnike također su ključni dio rada tog Odbora. Dodatne aktivnosti uključuju medijaciju, predstavljanje klijenata, ispitivanja javnog mišljenja, te organizaciju raznih seminara, sastanaka regionalnih odvjetničkih komora i konferencija. U samom središtu je i zaštita odvjetnika, kao i kontakti s nacionalnim vladama i institucijama Europske unije.

Velika pažnja trenutačno se posvećuje i situaciji u Ukrajini, a članovi Odbora PECO posebno su aktivni u nadziranju utjecaja rata na pravnu profesiju, a kada je to potrebno pružaju podršku i ohrabruju dijalog među stranama u sukobu.

Ranku Pelicariću u njegovom će radu pomoći dvojica dopredsjednika: Marc Jobert iz Francuske i Constantin Parascu iz Rumunjske, a bit će zaduženi za koordinaciju rada 35 članova Odbora, koji dolaze iz 25 različitih zemalja.

Piše:

Nataša Barac

izvršna urednica

Pregled članova Odbora PECO

Punopravni članovi CCBE-a	Pridruženi članovi CCBE-a	Zemlje koje u CCBE-u imaju status promatrača	Zemlje koje nisu članice CCBE-a
Bugarska	Crna Gora	Albanija	Azerbajdžan
Hrvatska	Srbija	Armenija	Bjelorusija
Češka	Turska	Bosna i Hercegovina	
Estonija		Gruzija	
Mađarska		Moldavija	
Latvija		Rusija	
Litva		Bivša jugoslavenska republika Makedonija	
Poljska		Ukrajina	
Rumunjska			
Slovačka			
Slovenija			

Informativni seminar o mirenju za odvjetničke vježbenike

Piše:

Branimir Tuškan

.....
odvjetnik u Zagrebu,
predsjednik Centra za
mirenje HOK-a

Na inicijativu i zamolbu Udruge odvjetničkih vježbenika za upoznavanjem s postupkom mirenja i ulogom odvjetnika u mirenju, u prostorijama Hrvatske odvjetničke komore održan je 27. travnja 2015. informativni seminar o mirenju.

Poziv za sudjelovanje u seminaru upućen je svim odvjetnicima izmiriteljima, sa zamolbom da odvjetničkim vježbenicima prenesu svoja iskustva u mirenju, bilo pozitivna, bilo negativna.

Seminar je bio neformalno strukturiran te su odvjetnici-izmiritelji (Boris Jukić, Branimir Tuškan, Vesna Kovačević Fras, Mladen Vukmir i Ruđer Anić) pozvali vježbenike da aktivno sudjeluju, što se pokazalo dobrim, jer je jedno od osnovnih načela vođenja postupka mirenja aktivno slušanje druge strane, čime u postupku mirenja dolazi do balansa različitih interesa i ciljeva.

Kako su odvjetnički vježbenici iskazali podijeljena mišljenja o uspješnosti i uopće o potrebi mirenja, to su predavači nakon kratkog izlaganja o tehnikama mirenja, opasnostima koje uvijek prijete barem jednoj od strana, te mogućnostima zlorabe samog postupka kada se mirenje pokušava iskoristiti da bi se saznale stvarne pozicije protivne strane, izveli simulaciju mirenja, u kojoj su sudjelovale dvije protivne strane, obje zastupane po odvjetnicima, i naravno – medijator.

Simulacija je bila interaktivna, jer je bila pod kontrolom moderatora (Mladen Vukmir), koji je u određenim trenucima prekidao simulaciju, kako bi sudionicima seminara ukazao na važne momente o kojima medijator mora voditi računa, kao što su govor tijela stranaka, neverbalna komunikacija između sudionika mirenja, jednako postupanje sa strankama i neutralnost, empatija prema objema stranama, održavanje autoriteta medijatora, uočavanje i sprečavanje potencijalnog konflikta, vođenje postupka prema sporazumu kao cilju i dr.

Vježbenicima je na kraju seminara spomenuta činjenica da niti jedan odvjetnički ured nije bez predmeta za mirenje, osobito kad se uzme u obzir već opće poznata neučinkovitost sudova i dugotrajnost postupaka u Hrvatskoj.

Na temelju povratnih informacija od odvjetničkih vježbenika, može se zaključiti da je ovaj informativni seminar uspio u potpunosti, jer je trajao i više od predviđena dva sata.

Mediation Visit to Croatia

Pišu:

Katarina Babić

odvjetnička
vježbenica i
izmiriteljica

Ivan Fras

odvjetnički
vježbenik i
izmiritelj

U organizaciji Hrvatske udruge za mirenje (HUM) i Foundation for Sustainable Rule of Law Initiatives (u daljnjem tekstu FSRI) u Zagrebu je od 6. do 8. svibnja 2015. godine održan niz radionica pod zajedničkim nazivom "Mediation Visit to Croatia".

FSRI je osnovan sa svrhom djelovanja na području edukacije, treninga i savjetovanja odvjetnika, sudaca i drugih pružatelja pravnih usluga, a sve s ciljem stvaranja održivih medijacijskih programa koji osiguravaju brzo, pošteno i mirno rješavanje sporova diljem svijeta. Članovi FSRI-a su ugledni odvjetnici, suci i predavači. Uz predavača na radionicama odvjetnika i medijatora Victora Schachtera, osnivača i predsjednika Zaklade te odvjetnika i medijatora Johna A. Koeppla, ambasadora Zaklade, tu su, uz ostale, i Hon Edward M. Chen, sudac federalnog suda koji je, intenzivno sudjelovao u pravosudnim reformama u Maleziji, Dana Curtis, pionirka ADR programa, jedna od prvih odvjetnica koja je svoju karijeru posvetila isključivo medijaciji a trenutačno je predavačica na Harvardu, te H. Jay Folberg, medijator i ar-

bitar u JAMSU i autor brojnih knjiga i članaka o rješavanju sporova i medijaciji.

Tijekom trodnevnog posjeta Hrvatskoj predstavnici Zaklade susreli su se s predstavnicima, kako ih oni nazivaju, "stakeholdera", odnosno svih koji imaju ključnu ulogu u razvoju medijacije na području Republike Hrvatske. Victor Schachter i John A. Koeppl smatraju da je daljnji napredak u razvoju medijacije moguć samo ako inicijativa za to dolazi "s vrha", odnosno ako postoji podrška od strane najviših struktura vlasti odgovornih za razvoj medijacije uz visok stupanj njihove međusobne suradnje. S tim ciljem održani su sastanci s predsjednikom Vrhovnog suda Republike Hrvatske Brankom Hrvatinom i predstavnicima Pravosudne akademije. U prostorijama Hrvatske udruge za mirenje održana su predavanja na kojima su se predstavnici Zaklade susreli ponajprije s odvjetnicima, a potom i sa sucima i medijatorima. Održani su i posebni sastanci predsjednika medijacijskih centara koji djeluju u Hrvatskoj s predstavnicima "poslovnog sektora" pri Hrvatskoj udruzi poslodavaca. U

suorganizaciji sa studentskom udrugom Alimenta organiziran je i posjet Pravnom fakultetu u Zagrebu gdje je održano predavanje s ciljem približavanja medijacije studentima.

Predavanja su bila osmišljena tako da se svakoj skupini pravnih praktičara, odvjetnicima, sucima i medijatorima, pokušalo prenijeti specifična znanja i iskustva koja bi im kroz profesionalno djelovanje pomogla pri upućivanju na medijaciju ili u provođenju medijacije.

Kako odvjetnici mogu sudjelovati u procesu medijacije

Odvjetnici, arbitri i medijatori Victor Schachter i John A. Koepfel smatraju da će za medijaciju kao učinkovit način rješavanja sporova u Hrvatskoj trebati znatno manje vremena nego u Kaliforniji te da će već kroz nekoliko godina biti moguće vidjeti značajnije rezultate.

Medijacija se u Kaliforniji, gdje Victor Schachter i John A. Koepfel prakticiraju pravo, pojavila početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća i prošla put od djelovanja nekolicine entuzijasta koji su je prepoznali kao učinkovit način rješavanja sporova do statusa koji ima danas, tako da većina odvjetničkih društava ima zasebne odjele koji se bave medijacijom. Iako je riječ o dugom razdoblju, Kalifornija je poslužila kao određeni "pokusni subjekt" za razvoj medijacije i iz tog razloga predstavnici FSRI-a smatraju da će Hrvatskoj za to trebati znatno manje vremena te da će već kroz nekoliko godina biti moguće vidjeti značajnije rezultate. Zanimljivo je primijetiti da neki problemi i ograničenja koji se u hrvatskom društvu vežu uz uvođenje postupka medijacije nisu toliko specifični samo za ovo područje. Predstavnici FSRI-ja sa sličnima su se susreli početkom 1980-ih godina u Kaliforniji, a kasnije i u svom radu u Indiji, Brazilu, Indoneziji i drugdje, i oni su posvuda uspješno prevladani.

Prvenstveno su mišljenja da su glavni problemi koji su se pojavili u uvođenju medijacije u Hrvatsku nedostatak ili neadekvatna edukacija i promidžba medijacije tako da još uvijek većina ljudi ne zna za postojanje mogućnosti mirnog načina rješavanja spora, a pravni stručnjaci ne upoznaju u dovoljnoj mjeri

stranke s medijacijom niti na nju upućuju. Razlog za to je, uz ostalo, i to što brojni odvjetnici u medijaciji vide opasnost za gubitak svog posla. Victor Schachter i John A. Koepfel navode da je to pogrešna pretpostavka i da su njihova odvjetnička društva nakon implementacije medijacije u okvir pružanih usluga ostvarila dobit kakvu nikad do tada nisu ostvarili zastupajući stranke u parničnim i inim predmetima. Ne samo da je odvjetničkim društvima čiji su članovi povećana dobit, već su i stranke zadovoljne do te mjere da se odlučuju za medijaciju i prije podnošenja tužbe, uzimajući u obzir njezinu povjerljivu i efikasnu narav. Stranke predavača prvenstveno su poslovni subjekti i velike korporacije kojima je brzina i efikasnost poslovanja primat i ne mogu si priuštiti dugotrajne, javne i veoma skupe procese s neizvjesnim ishodom.

Govoreći pred odvjetnicima, predstavnici FSRI-a prezentirali su načine na koji odvjetnici mogu sudjelovati u postupku medijacije. Jedna od mogućnosti je kao punomoćnici stranaka, a druga kao sami medijatori. Istaknuli su da je Hrvatska na putu za razvoj medijacije kao profesije, ali to zahtjeva visok angažman, trud i puno uloženog vremena. Zapravo je riječ o još jednom poslu koji bi medijatori trebali obavljati uz svoj svakodnevni posao odvjetnika i sudaca, što je iznimno zahtjevna zadaća. Naglasak radionice bio je, osim na prenošenju iskustva i savjeta vezanih uz razvoj i promociju medijacije te izgradnji prilika za korištenje medijacije u praksi, i na korištenju naprednih tehnika medijacije za one koji se aktivno bave medijacijom, primjerice "bracketing", "impasse" i sličnih. Pretpostavivši da stranke u velikoj većini slučajeva nemaju ni osnovnu predodžbu o tome što je medijacija i kako djeluje, na odvjetnicima je, kao njihovim predstavnicima, odgovornost da im to objasne na najpogodniji način.

Radionice su završene u pozitivnom tonu, američki stručnjaci istaknuli su da vide pomake u napretku medijacije u Hrvatskoj u zadnjih godinu dana i da su optimistični glede njezinog daljnjeg razvitka, jer postoje pretpostavke da pravna struka i javnost prepoznaju medijaciju i koriste je za postizanje svojih interesa.

Predstavljanje knjige Komentar Ovršnog zakona

autorice dr. sc. Gabrijele Mihelčić

Piše
Dragan Katić

.....
sudac Vrhovnog suda
Republike Hrvatske

U prostorijama Pravnog fakulteta u Rijeci 20. ožujka 2015. godine predstavljena je knjiga "Komentar Ovršnog zakona" autorice dr. sc. Gabrijele Mihelčić iz Rijeke. Knjiga je izašla pod oznakom "Pravo 85" u izdanju Organizatora Zagreb, 2015.

Riječ je o opsežnom komentaru Ovršnog zakona izrađenom u suradnji s Damirom Kontrecem, sucem Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Autorica se, kao što je poznato, na znanstveno-praktičan način bavi materijom ovršnog prava, o čemu svjedoče brojni članci, izlaganja i rasprave te njezini znanstveni radovi. O znanstvenoj utemeljenosti i ozbiljnosti tog djela na svoj način govori okolnost da su njegovi recenzenti poznati pravni stručnjaci i praktičari: Ivica Crnić, dipl. iur., prof. dr. sc. Eduard Kunštek, prof. dr. sc. Aldo Radolović

i prof. dr. sc. Alan Uzelac. Trebalo je, kao što je rekao jedan od predstavljača knjige, puno hrabrosti, vremena, želje i truda autorice da se u problematičnoj materiji ovršnog prava napravi tako opsežno djelo trajnije vrijednosti, koje će dobro poslužiti teoretičarima, ali i praktičarima u svakodnevnom životu. Nesumnjivo je da je znatan doprinos u praktičnom dijelu dao kolega Damir Kontrec koji se, kao i autorica, u svakodnevnom radu često bavio

problematikom Ovršnog zakona i njegovim brojnim izmjenama.

Uradak predstavlja komentar Ovršnog zakona (Narodne novine, br. 112/12, 25/13 i 93/14) s opsežnom sudskom praksom vezanom uz ovršno pravo i ovršni postupak. Knjiga ima 1148 stranica i sadrži tekst važećeg Ovršnog zakona uz posljednje izmjene i dopune od 30. srpnja 2014. godine. Strukturirana je na dobro poznat i u praksi cijenjen način izrade zakonskih komentara, čija je koncepcija praktičarima dobro poznata iz Organizatorove biblioteke "Pravo". Autorica je iza svake zakonske odredbe dala komentar u kojem se početno izlaže (koristan) pregled sadržaja pojedine pravne norme i to od njezinih početaka do sadašnjeg izgleda. Potom komentira sadržaj zakonske odredbe na način koji, polazeći od jezičnog i teleološkog tumačenja pravnih normi, čitatelju omogućava lakše shvaćanje onog što je zakonodavac propisao i namjeravao pojedinom zakonskom odredbom. Autorica u svakom komentaru upućuje i na druge zakonske odredbe Ovršnog zakona koje su u neposrednoj ili posrednoj vezi s komentiranom i tako ih povezuje u cjeline koje omogućavaju bolje snalaženje u toj prečesto mijenjanom pravnoj materiji. To se jednako tako odnosi i na odredbe Zakona o parničnom postupku, pravila Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima i Zakona o Upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima. Nakon iscrpnih i kad to treba kritičkih i širih komentara autorice, slijedi prikaz sudske prakse u kojem se na uobičajen način citiraju objavljene sentence vezane za pojedinu zakonsku odredbu, s tim da je naj-

prije naznačena novija sudska praksa redovnih sudova, a potom slijedi ona starija, ali za pravnike praktičare jednako važna. Posebno treba istaknuti da gotovo nema pravne norme uz koju nema komentara i sudske prakse, pa je to djelo u našoj pravnoj literaturi i po tome jedinstveno i nadasve korisno. Autorica na nekim mjestima navodi i citira odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske te Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu, što pokazuje širinu i veliko područje sudske prakse kojom se bavila. Na takav način u knjizi ništa što je važno za praktičare, zapravo, nije ostalo “nepokriveno” komentarima autorice i potrebnom sudskom praksom. Upravo zato sam mišljenja da se iz tog djela može puno saznati i sa sigurnošću naučiti kako to brzo i učinkovito primijeniti u praksi. Polazeći od širine djela kolegice Mihelčić ovaj se zaključak ne odnosi samo na ovršno pravo već zahvaća i znatno šire od toga, jer djelo predstavlja krovni “obelisk” bez kojeg se ubuduće neće moći napisati ili poduzeti ništa korisno u ovoj pravnoj materiji.

Autorica je na jednostavan način povezala postojeća zakonodavna rješenja iz Ovršnog zakona s pravnim normama Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Zakona o zemljišnim knjigama i Zakona o obveznim odnosima, upućujući na pravni domašaj pojedinih zakonodavnih rješenja iz te građanskopravne materije i “dodirna” područja koja se pravno naslanjaju jedno na drugo i bez čijeg razumijevanja nije ni moguće shvatiti svrhu i cilj tih zakonskih odredbi.

Knjiga sadrži i sve ostalo što je potrebno, pa tako i abecedno kazalo pojmova koje je uređeno i složeno po zakonskim člancima i upućuje na brzo pronalaženje onog što se traži. Na početku je praktičan sadržaj uz istodobne oznake stranica i zakonskih članaka, navedene su korisne kratice i pravni izvori u kojima su naznačene sve njihove potrebne oznake prema kojima ćemo ih lako pronaći.

U vremenu od 1984. do 1989. godine bio sam sudac u Općinskom sudu u Šibeniku gdje sam radio u tzv “izvršnoj referadi”, a nakon toga manji dio te referade zadržao sam kao “zamjenski” sudac (radio sam ono što sudac primarno zadužen u toj referadi iz objektivnih razloga nije mogao – izuzeće i slično.) sve do

**Gabrijela Mihelčić rođena je u Šibeniku gdje je, nakon završenog Pravnog fakulteta u Rijeci, zaposlena na Općinskom sudu kao sudački vježbenik. Rad nastavlja kao odvjetnički i javnobilježnički vježbenik te, potom, kao sudski savjetnik i sudac Općinskog suda u Crikvenici. Na Pravnom fakultetu u Rijeci danas je docent na Katedri za građansko pravo. Magistrirala je i doktorirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu, magistrarskim radom pod naslovom „Ugovorna i predugovorna odgovornost za nematerijalnu štetu“ te doktorskim radom pod naslovom „Izvnansudsko namirenje stvarnopravno osiguranih tražbi-
na.“ Autorica je niza znanstvenih i stručnih radova iz područja građanskog prava, posebice stvarnog prava te ovršnog prava i prava osiguranja.**

1995. godine. Potom sam do završetka 2011. godine kao sudac Županijskog suda u Rijeci, uz rad na ostalim građanskim predmetima, postupao i u ovršnim predmetima.

Polazeći od vlastitog iskustva sa sigurnošću mogu ustvrditi da od mojih sudačkih početaka i sve do pojave knjige kolegice Mihelčić (osim jednog izuzetka, djela kolege Ivica Crnića – koje se odnosilo na Zakon o izvršnom postupku), dakle, u vremenu od tridesetak godina, nije bilo tako kvalitetnog, temeljitog i praktičnog komentara koji bi poslužio u praksi kao što je to ovaj komentar. Kad se pritom ima na umu da je knjigu napisala autorica koja je u znanstvenom smislu jedna od najkompetentnijih osoba u tom pravnom području i kad joj se pridruži jednako tako kompetentni praktičar, kolega sudac Damir Kontrec, tada je, neovisno od svih mogućih zakonskih promjena, zajamčena trajna vrijednost tog djela. Mišljenja sam da će pravna javnost uočiti njegovu veličinu i praktičnost koje će, iskreno vjerujem, u godinama koje dolaze, upravo zbog svega navedenog, postati nezamjenjiva literatura sudaca, odvjetnika i javnih bilježnika, ali i pravnika u državnim institucijama i u gospodarstvu.

Kazneno pravo i odmjeravanje kazne

- Neopravdano zapostavljanje postupka izbora i ocjene okolnosti koje utječu na vrstu i mjeru kazne -

Piše:

mr. sc. Šime Pavlović

.....
odvjetnik u Zadru

Sažetak

Veoma često u osuđujućim presudama izostaje iznošenje i valorizacija činjenica važnih u postupku odmjeravanja kazne (olakotne i otegotne okolnosti). Nedovoljno je njihovo ničim potvrđeno nabranje, pri čemu nema niti njihove pojedinačne i kontekstualne važnosti i utjecaja na vrstu i visinu kaznene sankcije. Autor u članku nastoji ukazati na uočene propuste i potrebu veće pozornosti izboru kazne (*in ultima linea*, to je ono što optuženika najviše interesira). Autor je u analizi čl. 47. KZ-a nastojao sudu i strankama u kaznenom postupku, člankom kao svojevrsnim kompenzijem, pomoći u pronalaženju zakonita puta u odmjeravanju kazne.

Uvod

Iz sadržaja članka 47. Kaznenog zakona¹ (Nar. nov., br. 125/11. i 144/12., dalje u tekstu KZ)²

1 Čl. 47. KZ-a glasi:

(1) Pri izboru vrste i mjere kazne sud će, polazeći od stupnja krivnje i svrhe kažnjavanja, ocijeniti sve okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža (olakotne i otegotne okolnosti), a osobito jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, pobude iz kojih je kazneno djelo počinjeno, stupanj povrede počiniteljevih dužnosti, način počinjenja i skrivljene učinke kaznenog djela, prijašnji počiniteljev život, njegove osobne i imovinske prilike te njegovo ponašanje nakon počinjenog kaznenog djela, odnos prema žrtvi i trud da naknadi štetu.

(2) Visina kazne ne smije prekoračiti stupanj krivnje.

2 Uredništvu Odvjetnika članak je predan prije dono-

šnje se zaključiti da Zakonodavac nastoji u naše kazneno pravo uvesti pravo odmjeravanja kazne, nešto slično njemačkom Strafzumessungsrecht. Postavlja se zahtjev stvaranja pravnih pravila i standarda kako bi se u taj vrlo važan dio sudačke kreativnosti, znanja i umijeća, unio kakav-takav red i barem donekle suzila nekontrolirana arbitrarnost u području u kojem sud (sudac, raspravno vijeće) ima velike ovlasti. Izbor i valorizacija mjerila za odmjeravanje kazne temelje se na elementima optuženikove ličnosti, odnosu prema žrtvi i težini kaznenog djela u njegovom konkretnom ostvarenju. Olakotne i otegotne okolnosti su smjernice za odmjeravanje kazne.

Sudsko odmjeravanje kazne nije isto što i zakonsko određivanje kazne. Kod odmjeravanja kazne sud uzima u obzir granice kazne (kaznene okvire) koje su zakonom propisane za pojedino kazneno djelo. U Zakonu su kazne relativno određene tako što se utvrđuje poseban minimum i poseban maksimum propisane kazne za pojedino djelo, a unutar tih granica sud određuje konkretnu kaznu; odmjeravanje kazne je izbor između tih veličina kojim će se optimalno ostvariti svrha kažnja-

šnja ZIDKZ/15., što je bez utjecaja na njegov sadržaj. Inače se za predložak sadržaja članka autor poslužio svojom novom knjigom *Komentar Kaznenog zakona - Treće izdanje* (ed. Libertin naklada, Rijeka, 2015.)

vanja. Pri odmjeravanju kazne sud ne može ići ispod općeg minimuma ili općeg maksimuma zakonom propisane kazne. U integralni dio odmjeravanja kazne ulazi također zakonsko i sudsko ublažavanje kazne i oslobađanje od kazne; na taj način „probijanjem“ kaznenih okvira, sudu se omogućuje korištenje tzv. proširenih kaznenih okvira.

Izbor vrste i mjere kazne

Polazna osnova pri izboru vrste i mjere kazne iz čl. 47. st. 1. KZ-a su stupanj krivnje i svrha kažnjavanja. Stupanj krivnje se utvrđuje u kontekstu odredbe čl. 23. KZ-a (Sastojci krivnje), pri čemu se navlastito polazi od ubrojivosti, dolusa (namjere) ili nehaja, te svijesti o protupravnosti, dok se ne uzima u obzir nepostojanje ispričavajućeg razloga kao četvrte sastavnice krivnje, što je logično, jer ako postoji, tada se nema potrebe upuštati u raspravu o odmjeravanju kazne. Stupnjevanje krivnje ne obuhvaća samo podjelu na dolus i nehaj, nego se ona stupnjuje i u okviru tih dvaju oblika. To ćemo najbolje razumjeti kod dolusa: nije svejedno kolika je upornost i intenzitet htijenja da se počini kazneno djelo, je li počinitelj iskazao naročitu upornost ili bezobzirnost. Ili kod nehaja: koliki je bio stupanj lakomislenosti odnosno težina propusta zbog kojeg počinitelj nije bio svjestan da svojim ponašanjem može ostvariti obilježja kaznenog djela. Sud pri odmjeravanju kazne ne smije zanemariti niti svrhu kažnjavanja. Nužno je pri izboru vrste i mjere kazne paziti hoće li se „izabranom“ kaznom ostvariti ciljevi kažnjavanja iz čl. 41. KZ-a; kazna mora korelirati specijalnoj i generalnoj prevenciji i *in ultima linea* biti u funkciji suzbijanja i sprječavanja kaznenih djela.

Sadržaj čl. 47. st. 1. KZ-a i sudska praksa formirali su nekoliko najvažnijih okolnosti koje utječu na izbor vrste i mjere kazne. Te se okolnosti mogu grupirati kao: 1. subjektivne okolnosti (stupanj krivnje i pobude); 2. objektivne okolnosti (jačina ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra) i 3. subjektivno-objektivne okolnosti (okolnosti u kojima je kazneno djelo počinjeno, okolnosti u kojima je počinitelj

živio prije počinjenja kaznenog djela, okolnosti u kojima počinitelj živi, njegove osobne i imovinske prilike, odnos prema žrtvi i nastojanje da naknadi štetu, način počinjenja i skrivljeni učinci kaznenog djela). KZ izrazom „...a osobito...“ samo egzemplifikativno nabraja pojedine olakotne i otegotne okolnosti, ostale prepušta sudu da ih uzme u obzir po svojoj slobodnoj rasudbi. Zakon na izvjestan način usmjerava sud na najčešće i najvažnije okolnosti pri izboru vrste i mjere kazne. Posebnu pozornost treba usmjeriti na mržnju kao otegotnu okolnost (čl. 87. st. 21. KZ-a).

Izbor vrste i mjere kazne kod stjecaja kaznenih djela

Posebni problemi u praksi nastaju kad se počinitelju više kaznenih djela za koja mu se istodobno sudi utvrđuje kazna za svako pojedino kazneno djelo, a zatim ga se osuđuje na jedinstvenu kaznu temeljem ocjene počiniteljeve ličnosti i počinjenih kaznenih djela u njihovoj ukupnosti (čl. 51. st. 1. KZ-a). Jedinствена kazna izriče se primjenom odredbe st. 2. toga članka. Položaj suda je tim delikatniji zbog činjenice da je u obrazloženju osuđujuće presude dužan navesti okolnosti koje je uzeo u obzir pri odmjeravanju kazne (čl. 459. st. 6. Zakona o kaznenom postupku, NN, br. 152/08., 76/09., 80/11., 91/12., 143/12., 56/13., 145/13. i 152/14.; dalje u tekstu: ZKP). Sud pri utvrđivanju kazni za svako od pojedinih počinjenih kaznenih djela provodi postupak izbora vrste i mjere kazne (čl. 47. KZ-a), dok se u odnosu na izrečenu jedinstvenu kaznu sudska praksa ne može složiti o okolnostima njezina odmjeravanja. Pita se je li jedinstvena kazna mehanički zbir pojedinačno utvrđenih kazni, pri čijem izricanju se primjenjuje jedan od modela (apsorpcija, asperacija ili kumulacija), ili se pri njezinom formiranju i za nju utvrđuju olakotne i otegotne okolnosti. Problem je u većem dijelu riješen odredbom čl. 51. st. 1. KZ-a, da osuda na jedinstvenu kaznu ovisi o ocjeni „...počiniteljeve ličnosti i počinjenih kaznenih djela.“ U oblikovanju mnogo toga u KZ-u pa i ovdje za predložak te odredbe poslužio je § 54. st. 1. njemačkog Ka-

znenog zakonika.³ Prema toj odredbi pri oblikovanju jedinstvene kazne u obzir se uzimaju počiniteljeva ličnost i svako od kaznenih djela u njihovoj ukupnosti. Podudarnost te odredbe njemačkog KZ-a i novog hrvatskog KZ-a više je nego očita. U praksi hrvatskih sudova uglavnom se olakotne i otegotne okolnosti ponavljaju⁴, pa je prof. Novoselec opravdano postavio pitanje mogu li „...okolnosti koje su već jednom upotrijebljene pri odmjeravanju pojedinačnih kazni... utjecati na odmjeravanje jedinstvene kazne.“⁵ Novi KZ na određeni način povezuje okolnosti koje su utjecale na utvrđivanje pojedinačnih kazni i okolnosti svojstvene jedinstvenoj kazni, dapače, KZ ne otklanja mogućnost korištenja istih okolnosti, ali, kad je riječ o jedinstvenoj kazni, na posve drugačiji način. Takav pristup potvrđuje sadržaj dijela čl. 51. st. 1. u kojem se navodi da na osudu na jedinstvenu kaznu utječu i okolnosti koje se odnose na utvrđenje kazne za pojedina kaznena djela. Naime, sve okolnosti iz čl. 51. st. 1. KZ-a obuhvaćane su u „...njihovoj ukupnosti...“ „Ocjena počiniteljeve ličnosti“ primarno se proteže na njegove sklonosti počinjenju kaznenih djela; je li riječ o idealnom ili realnom stjecaju; o specijalnom ili općem povratu; je li nastavio s počinjenjem kaznenih djela i nakon što je otkriven i protiv njega pokrenut kazneni postupak, je li u ponavljanju računao na primjenu sistema asperacije, a na

vlastito je li ranije osuđivan itd.⁶

Utjecaj stupnja krivnje na odmjeravanje visine kazne

Čl. 47. st. 2. KZ-a zabranjuje odmjeravanje visine kazne prekoračenjem stupnja krivnje počinitelja kaznenog djela. Pristupa se krivnji kao mjeri kazne; kazna se stupnjuje tek ako se utvrdi postojanje kaznenog djela i svih sastavnica krivnje (čl. 23. KZ-a). Pojedini sastojci krivnje (ubrojivost, dolus ili nehaj i svijest o protupravnosti) mogu se stupnjevati; krivnja se izravno odražava na stupnjeve neprava (težinu kaznenog djela). Pojedinačno i u svom zbiru sastavni elementi krivnje izravno utječu na visinu kazne; visina kazne ne smije prekoračiti stupanj krivnje; nije dopuštena njihova disonantnost; teško ju je postići, ali sud pri odmjeravanju kazne o usklađenosti tog odnosa mora voditi računa. Upravo taj sklad skupa sa svim okolnostima iz st. 1. afirmira načelo individualizacije (prilagođavanje kazne konkretnom kaznenom djelu i počinitelju).

Prema odredbi čl. 24. (2) 2. Statuta Međunarodnog kaznenog suda za područje bivše Jugoslavije (dalje u tekstu: MKSJ) sudbeno vijeće pri izricanju mjera (kazni) u prvom redu polazi od „...težine djela i osobnog svojstva osuđenika.“ Međutim, to su samo najvažnije okolnosti, što znači da se i druge mogu uzeti u obzir.⁷

Najvažniji i najčešći pojavni oblici olakotnih i otegotnih okolnosti

Prije prikaza i komentiranja sudske prakse daje se osvrt na najčešće okolnosti koje u sud-

3 § 54 Strafgesetzbuch (Deutschland)
Bildung der Gesamtstrafe

(1) Ist eine der Einzelstrafen eine lebenslange Freiheitsstrafe, so wird als Gesamtstrafe auf lebenslange Freiheitsstrafe erkannt. In allen übrigen Fällen wird die Gesamtstrafe durch Erhöhung der verwirkten höchsten Strafe, bei Strafen verschiedener Art durch Erhöhung der ihrer Art nach schwersten Strafe gebildet. Dabei werden die Person des Täters und die einzelnen Straftaten zusammenfassend gewürdigt.

4 “Prilikom izricanja jedinstvene kazne zatvora sud prvog stupnja je imao u vidu brojnost počinjenih kaznenih djela, njihovu pogibeljnost, te olakotne i otegotne okolnosti koje su utvrdili sudovi u navedenim presudama, zbog čega je ocijenio da je kazna zatvora u trajanju od trinaest godina primjerena, što i ovaj sud drugog stupnja prihvaća.” (VSRH, I Kž-224/07-5 od 5. studenoga 2007.)

5 Petar Novoselec, *Odmjeravanje jedinstvene kazne*, Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, Beograd, br. 3-4/86., s. 50.

6 *Više v. u radu prof. Novoselca, supra*, s. 49-61.

7 Pravilo 101 B. Pravila o postupku i dokazima MKSJ glasi:

„Pri odmjeravanju kazne, prvostupanijsko sudbeno vijeće će uzeti u obzir čimbenike navedene u članku 24. (2) Statuta, kao što su, na primjer:

I. otežavajuće okolnosti;

II. olakšavajuće okolnosti, uključujući i značajniju suradnju osuđenika s tužiteljem prije ili poslije donošenja osude;

III. uobičajenu praksu pri izricanju zatvorskih kazni pred sudovima bivše Jugoslavije;

IV. vrijeme koje je osuđenik odslužio kao kaznu koju mu je odredio sud pojedine države za isto djelo za koje mu se sada sudi, kao što je opisano u članku 10. (3) Statuta,...

skim odlukama utječu na izbor i vrstu mjere kazne (odmjeravanje kazne).

Neosuđivanost, prijašnji život počinitelja i njegova životna dob gotovo se uvijek uzimaju kao olakotna okolnost. U obrazloženju presude najčešće se ne navode razlozi takvog njihovog tretiranja. Neosuđivanost bi posebice trebala biti izražena kod starijeg počinitelja; naime, za mlađu osobu ona ne bi trebala značajno utjecati na odluku o kazni. Osoba koja je nakon višegodišnjeg života osuđena za kazneno djelo, navlastito ako je riječ o djelu počinjenom iz nehaja, situacijskom deliktu i sl., govori o tome da nije riječ o osobi delinkventne prošlosti, sklonoj kriminalnom ponašanju.

Obiteljske prilike počinitelja veoma često se vrednuje kao olakotnu okolnost. Uzdržavanje članova obitelji, njihov broj, nezaposlenost supružnika često se navode u obrazloženju osuđujuće presude, a da se pri tome ne utvrđuju činjenice kojima se potvrđuje postojanje takvih okolnosti kao olakotnih. Štoviše, ako dijete ne živi s počiniteljem kaznenog djela, ne isključuje se mogućnost neopravdanog neplaćanja uzdržavanja, što bi se na određeni način trebalo uzeti kao otegotna okolnost.

Priznanje kaznenog djela u pravilu se uzima kao olakotna okolnost. Treba upozoriti da je sud obvezan prethodno utvrditi je li i u kojoj mjeri priznanje doprinijelo u razjašnjenju relevantnih činjenica, navlastito onih koje se odnose na počinjenje delikta, počinitelja ili supočinitelja ili druge bitne okolnosti, ili je ono rezultat osobne manipulacije poboljšanjem položaja, u prvom redu glede odluke o kazni, u situaciji kad su već utvrđene sve pravno relevantne činjenice (u tom slučaju priznanje u pravilu nema bitnog utjecaja na pravnu kvalifikaciju kaznenog djela i odluku o kazni). Važno je u kojem je trenutku uslijedilo priznanje: na početku kaznenog postupka, osobito tijekom izvida, provođenja dokaznih radnji ili istrage (značajno utječe na odluku o kazni), ili na kraju rasprave (nebitna olakotna okolnost, jasno ako su prethodno utvrđene sve relevantne činjenice glede počinitelja i kaznenog djela). Očekivati je da će dobra i od-

govorna obrana u slučaju potpunog priznanja, zajedno s državnim odvjetnikom pristupiti sporazumijevanju o krivnji i kazni te dovesti do donošenja presude na temelju sporazuma stranaka ili tzv. konsensualne presude (čl. 359.-364. ZKP-a).

Kajanje je najčešći način počiniteljeve manipulacije olakotnim okolnostima. Kajanje je izražavanje žaljenja zbog počinjenog kaznenog djela. Što je potpuno žaljenje i kad je ono iskreno? Svakako da nije ako je izraženo na kraju dokaznog postupka i dugo nakon počinjenja kaznenog djela. Sud je obvezan u obrazloženju presude navesti razloge zbog kojih je tu okolnost uzeo kao olakotnu. Nužno je distingvirati priznanje i kajanje. Priznanje je dokazno sredstvo (dio počiniteljeve obrane), a kajanje je izraz iskrenog i pozitivnog stava prema počinjenom djelu, njegovo nesuglašavanje s deliktom, spoznaja da je to što je učinio loše, negativno.

Naknada štete oštećeniku (žrtvi) kaznenog djela također je olakotna okolnost, posebice ako je do nje došlo prije pokretanja kaznenog postupka. Ta okolnost ukazuje na moralni profil počinitelja i trebala bi znatno utjecati na postupak počiniteljeve resocijalizacije. Međutim, da bi sud dobio potpunu sliku takvog postupka počinitelja kaznenog djela, trebao bi utvrditi motive za takav postupak, jesu li oni posljedica pozitivne ličnosti i iskrenosti počinitelja ili rezultat straha od kazne, pritiska rodbine ili druge osobe. Ne može se poslovođi prodavaonice prehrambenih proizvoda cijiniti kao olakotna okolnost naknada manjka ako je on nastao njegovim prisvajanjem, a upravo uplaćeni iznos dio je utrška poslovanja.

Doprinos žrtve kaznenog djela jedna je od olakotnih okolnosti koja se uglavnom pojavljuje kod kaznenih djela koja su posljedica konflikta ili sukoba tzv. zločinačkog para. Najčešće se sreće kod kaznenih djela protiv života i tijela; pritom treba paziti da se sudjelovanje žrtve, primjerice kod kaznenog djela usmrćenja na mah (čl. 112. st. 1.), ne uzme dvaput, prvi put kao obilježje djela, a drugi kao olakotna okolnost. Doprinos žrtve veoma se često pojavljuje u prometnim kaznenim djelima,

Posebni problemi u praksi nastaju kad se počinitelju više kaznenih djela za koja mu se istodobno sudi utvrđuje kazna za svako pojedino kazneno djelo, a zatim ga se osuđuje na jedinstvenu kaznu temeljem ocjene počiniteljeve ličnosti i počinjenih kaznenih djela u njihovoj ukupnosti. Jedinstvena kazna izriče se primjenom odredbe st. 2. toga članka. Položaj suda je tim delikatniji zbog činjenice da je u obrazloženju osuđujuće presude dužan navesti okolnosti koje je uzeo u obzir pri odmjeravanju kazne

primjerice kod nepažljivog prelaženja pješaka preko ceste ili pristanka oštećenika da se vozi u automobilu kojim je upravljala osoba za koju je znao da je alkoholizirana, a alkohol je bio uzrok nastanka prometne nesreće u kojoj su oštećeniku nastale teške tjelesne ozljede. Jedna od spornih okolnosti u postupku odmjeravanja kazne i njezine kvalifikacije kao olakotne ili otegotne okolnosti jest nedostatak ili propust u kontroli poslovanja počinitelja kaznenog djela ili propusti u organizaciji poslovanja. Na karakter te okolnosti i kritiku prakse prema kojoj se ona smatra olakotnom okolnosti upozorio je prof. Zlatarić. Smatrajući njegovo stajalište ispravnim, kritici sam podvrgao suprotno stajalište izneseno u presudi VSRH-a, I Kž-889/87. Na stajalište prof. Zlatarića i moj kritički članak upozoravaju profesori Novoselec i Bojanić, a da iz osvrta nije vidljivo njihovo stajalište.⁸ Ne povodeći se

8 - Bogdan Zlatarić, *Krivični zakonik u praktičnoj primjeni*, I. svezak, Narodne novine, Zagreb, 1956., s. 137., - Šime Pavlović, Značenje neredovite kontrole poslovanja kao „okolnosti uz koje je djelo počinjeno“ (čl. 41. st. 1. KZ SFRJ), *Naša zakonitost*, Zagreb, br. 5/88., s. 647-648., - Petar Novoselec i Igor Bojanić, *Opći dio kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013., s.

za mišljenjem prof. Zlatarića, jer za to doista nemam nikakva razloga, i nadalje smatram da Vrhovni sud treba promijeniti dosadašnje stajalište te da je državni odvjetnik ispravno u žalbi (predmet infra) smatrao da propusti u kontroli ovlaštenih osoba ne mogu predstavljati olakotnu okolnost. Nije dovoljno lakonski u obrazloženju odluke navesti: „Pogrešno žalitelj smatra da propusti u kontroli ovlaštenih osoba u ZAP-u ne predstavljaju olakotnu okolnost za optuženicu...“ (VSRH, I Kž-951/02-5 od 26. ožujka 2003.). Davno je tome bilo kad je VSRH u presudi Kž-1136/52 zauzeo stajalište da se odsustvo kontrole koje je stimuliralo počinitelja u počinjenju pronevjere ne može smatrati olakotnom okolnosti. Ponavljam da se nedostatak kontrole ili loša organizacija rada nikako ne mogu uzeti kao olakotna okolnost, navlastito u uvjetima kad počinitelj, svjestan nepostojanja ili nedostatka kontrole svoga rada, to iskorištava u počinjenju kaznenog djela. Štoviše, takva osoba zloroporabljuje povjerenje u radu, a to može ukazivati i na njezinu pohlepu, egoizam, loša svojstva ličnosti, što bi se, prema mojem mišljenju, prije trebalo uzeti kao otegotna okolnost⁹.

Nezainteresiranost oštećenika za kazneni progon za kaznena djela za koja se kazneni postupak pokreće *ex officio* ne bi kao olakotna okolnost trebala bitno utjecati na odluku o kazni. Njezino značenje posebno ne bi trebalo dolaziti do izražaja kod teških ili težih kaznenih djela. Jedna od činjenica o kojoj treba voditi računa je osoba koja iskazuje nezainteresiranost: je li to izravna žrtva ili, primjerice, član njezine obitelji.

433., bilj. 144.

9 Isto v. Dragutin Pavić, *Neki problemi iz krivičnog prava FNRJ*, Narodne novine - Bogdan Zlatarić, *Krivični zakonik u praktičnoj primjeni*, I. svezak, Narodne novine, Zagreb, 1956., s. 137., - Šime Pavlović, Značenje neredovite kontrole poslovanja kao „okolnosti uz koje je djelo počinjeno“ (čl. 41. st. 1. KZ SFRJ), *Naša zakonitost*, Zagreb, br. 5/88., s. 647-648., - Petar Novoselec i Igor Bojanić, *Opći dio kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013., s. 433., bilj. 144. Isto v. Dragutin Pavić, *Neki problemi iz krivičnog prava FNRJ*, e, Zagreb, 1957., s. 45/46.

Ponašanje počinitelja nakon počinjenog kaznenog djela jedna je od okolnosti koju treba cijeniti ili kao olakotnu, ili u određenim situacijama kao otegotnu okolnost. U prvom redu pozitivan ili negativan stav prema počinjenom kaznenom djelu, da se počinitelj sam prijavio nadležnim tijelima, pomirenje s oštećenikom, uzoran život i sl.

Jačina ugrožavanja i povrede zaštićenog dobra može se također cijeniti kao olakotna ili otegotna okolnost; oni se manifestiraju u posljedici kaznenog djela; u uništenju, oštećenju ili ugrožavanju zaštićenog pravnog dobra. U praksi se ponekad problematizira pitanje je li moguće kao otegotnu ili olakotnu okolnost uzeti obilježje kaznenog djela. U načelu ne mogu se smatrati otegotnim ili olakotnim okolnostima obilježja koja čine konstitutivne ili kvalifikatorne elemente kaznenog djela. Ipak razmjeri štetnih posljedica počinjenog kaznenog djela mogu utjecati na vrstu i mjeru kazne. Kao primjer uzmimo kvalificirani oblik kaznenog djela zloporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju (čl. 246. st. 2. u svezi sa st. 1. KZ-a). Kazneno djelo iz st. 1. prelazi u svoj teži, kvalificirani oblik ako je pribavljena znatna imovinska korist ili je prouzročena znatna šteta; riječ je o iznosu koji prelazi 60.000 kuna. Svakako da će se kao otegotna okolnost uzeti iznos koji deseterostruko ili više puta prelazi granični gornji iznos koristi ili štete. Sličnu situaciju imamo i kod nekih drugih kaznenih djela.

Prikaz sudske prakse

“Sud prvoga stupnja pogrešno je uzeo kao otegotnu okolnost ‘način izvršenja djela’, jer je taj način već sadržan u pravnoj oznaci djela (ubojstvo na okrutan način), pa je tako sud povrijedio zabranu dvostrukog vrednovanja okolnosti važnih za odmjeravanje kazne.” (VSRH, I Kž-616/93-3 od 2. rujna 1993.).

„Žaleći se zbog odluke o kazni optuženik u žalbi ističe da je izrečena kazna prestroga navodeći da sud nije u dovoljnoj mjeri cijenio olakšavajuće okolnosti, činjenicu da je otac troje malodobne djece, da je izgubio vlastitu imovinu u ratu, da se za stalno vratio u Hr-

vatsku, da do sada nije osuđivan, da nisu nastupile nikakve veće štetne posljedice, te da je postupao u jednom dramatičnom trenutku, u času pogibije vlastitih suboraca, što je dovelo do većega bijesa, pa mu je sud trebao izreći maksimalno ublaženu kaznu. Kaznu izrečenu po prvostupanjskom sudu smatra drakonskom, a u žalbi koju je optuženik osobno sačinio ističe da mu je žao što je uopće došlo do rata i što je on osobno uopće došao u kontakt sa zarobljenicima, želeći da nastavi život sa svojom obitelji, obrađuje svoju zemlju, jer mu je to jedina budućnost u životu. Nasuprot tome, državni odvjetnik u svojoj žalbi ističe da je izrečena kazna zatvora optuženiku u trajanju od pet godina preblaga navodeći da je optuženik *tempore criminis* demonstrirao veliku upornost i bezobzirnost, te da za počinjeno djelo ustvari nije izrazio nikakvo kajanje, a protek vremena od počinjenja djela smatra da se ne može uzeti optuženiku kao olakotna okolnost za izricanje najmanje moguće kazne za počinjeno kazneno djelo, jer je za ovo kazneno djelo predviđena kazna zatvora od najmanje pet pa do najviše 20 godina zatvora. Državni odvjetnik na kraju predlaže da se pobijana presuda preinači i da se optuženiku izrečena kazna primjereno povisi. Suprotno žalbenim navodima optuženika, prema kojima je izrečena zatvorska kazna prestroga i žalbi državnog odvjetnika, prema kojem je izrečena kazna preblaga, ovaj Vrhovni sud, kao sud drugog stupnja, prihvaća razloge kojima se rukovodio sud prvog stupnja kod odmjeravanja kazne. U dovoljnoj mjeri uzeo je u obzir sve okolnosti koje utječu da kazna bude veća ili manja, pravilno je ocijenio kao olakotno da je optuženik otac troje malodobne djece, da je dragovoljno došao u Republiku Hrvatsku, te protek vremena od počinjenog kaznenog djela, a kao otegotno da je u vrijeme počinjenja kaznenog djela iskazao veliku upornost i bezobzirnost, te da za počinjena djela nije osjećao nikakvo kajanje, te mu se izrečena kazna zatvora u trajanju od pet godina ukazuje primjerenom i podobnom da se njome ostvari svrha kažnjavanja i opća svrha izricanja kaznenih sankcija.

Radi iznesenoga neutemeljena je žalba državnog odvjetnika, kada ističe da se optuženiku nije moglo cijeniti kao olakšavajuće protek vremena od počinjenog kaznenog djela, jer se proteklo vrijeme od počinjenja kaznenog djela, prema sudskoj praksi, uvijek cijeni kao olakšavajuća okolnost, bez obzira na činjenicu da li je do proteka vremena došlo i zbog razloga koji se mogu pripisati u krivnju samog počinitelja.” (VSRH, I Kž-836/00-6 od 20. lipnja 2001.).

U ovoj presudi su obje stranke u žalbi izjavljenoj zbog odluke o kazni iznijele više otegotnih i olakotnih okolnosti. Među njima je i okolnost koja se odnosi na protek vremena od počinjenja djela kao olakotna okolnost. Taj objektivni čimbenik kao olakotna okolnost uzima se u obzir ako je između vremena počinjenja kaznenog djela i osude proteklo dulje vremensko razdoblje (što je dulje razdoblje je *quaestio facti*). U tom intersticiju počinitelj nastoji živjeti kao i druge osobe, događaj pomalo pada u zaborav, otupljuje kriminalno-politička oštrica za izricanjem sankcija (potvrđuje se stara izreka: „Spora pravda nikakva pravda!“; engl. „Justice delayed is justice denied!“). Ipak, načelo pravde i prava žrtve zahtijevaju, navlastito kad je riječ o teškim kaznenim djelima, provođenje postupka i izricanje kazne.

„Bez obzira na veći broj olakotnih okolnosti koje je utvrdio prvostupanjski sud, prema mišljenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske, kao drugostupanjskog suda, te okolnosti su precijenjene u odnosu na učin kaznenih djela iz točke 1. i 2. izreke presude, dok je sud podcijenio značaj ispravno utvrđenih otegotnih okolnosti i to iskazanu upornost u počinjenju djela i činjenicu da je optuženik ranije osuđivan radi kaznenih djela prijevare i krivotvorenja isprave, a uz to nije cijenjena visina protupravno stečene imovinske koristi, a koji iznos, iako je objektivno obilježje djela, značajno prelazi iznos od 30.000,00 kuna te se odnosi na učin kaznenih djela iz članka 337. stavak 4. KZ-a i članka 292. stavak 2. KZ-a što su sve okolnosti koje opravdavaju prihvaćanje žalbe državnog odvjetni-

ka...” (VSRH, I Kž-110/10-3 od 28. travnja 2010.).

Ova odluka značajna je zbog opravdanog odstupanja od načela zabrane dvostrukog vrednovanja znatne imovinske koristi kao obilježja kaznenog djela. U navedenom slučaju Vrhovni je sud opravdano uzeo kao otegotnu okolnost znatno kvantitativno odstupanje imovinske koristi pri počinjenju kvalificiranog kaznenog djela iz čl. 337. st. 4. KZ/97. Uostalom, u postupku odmjeravanja kazne (čl. 47. st. 1. KZ-a) pri izboru vrste i mjere kazne sud, *inter alia*, kao otegotnu okolnost uzima jačinu povrede zaštićenog dobra. Jačina ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra u konkretnim slučajevima različito se očituje. Nije svejedno koliko je, primjerice, poginulih u prometnoj nesreći, ili kolika je visina štete ili imovinske koristi kod gospodarskih ili imovinskih kaznenih djela. Ipak, uvijek treba na umu imati da je jačina ugrožavanja ili povrede kaznenim djelom zaštićenog dobra objektivna sastavnica težine djela koja se manifestira preko stupnja krivnje kao subjektivne okolnosti.

„7.3. Pri odmjeravanju kazne obveza je suda pomno utvrditi sve okolnosti važne za odmjeravanje kazne, a potom njihovim vrednovanjem odmjeriti kaznu pri čemu je obrazloženje odluke o kazni od iznimne važnosti. Zahtjev za takvim postupanjem suda pri odmjeravanju kazne od osobitog je značenja u slučaju izricanja najteže kazne propisane za počinjeno kazneno djelo. Kazna se mora odmjeriti na način da se njome ostvaruju retribucija, te generalna i specijalna prevencija. Kao kriterije za odmjeravanje kazne, KZ je u članku 56. stavku 1. KZ-a odredio stupanj krivnje, pogibeljnost djela i svrhe kažnjavanja. Načelo razmjernosti pri odmjeravanju kazne zahtijeva da izrečena kazna odgovara stupnju krivnje, pogibeljnosti djela i svrsi kažnjavanja.“ (USRH, broj: U-III-54080/2009 od 26. studenoga 2010.)

„8.2.1. (a) Velika mjera bešćutnosti (više-struko gaženje oštećenika automobilom, udaranje nogama u glavu), vrijeme i mjesto počinjenja (dan, uz frekventnu prometnicu) i s tim povezana nazočnost brojnih očevi-

daca koje je prizor šokirao, predstavljaju subjektivni i objektivni moment 'osobito okrutnog' načina izvršenja kaznenog djela ubojstva i, kao takvi, čine sastavni dio činjeničnog opisa djela, dakle, konkretan način izvršenja putem kojeg je podnositelj ostvario elemente bića kaznenog djela ubojstva na osobito okrutan način, iz citiranog članka 91. točke 3. KZ-a (pri čemu i sam Vrhovni sud napominje u osporenoj presudi kako je riječ o 'načinu izvršenja'). Ti momenti 'osobito okrutnog' načina izvršenja predstavljaju zakonom propisani kvalifikatorni čimbenik koji djelovanje podnositelja kao počinitelja podvodi baš pod tu zakonsku normu, a koja norma, upravo zbog takvog, kvalificiranog načina izvršenja djela, čini zasebnu inkriminaciju i predviđa težu kaznu u odnosu na kazneno djelo ubojstva koje nije počinjeno 'na osobito okrutan način'.

U teoriji kaznenog prava neprijeporno je da okolnosti koje je zakon već uzeo u obzir prilikom propisivanja kaznenog okvira za određeno kazneno djelo sud ne smije još jednom uzeti u obzir kod odmjeravanja kazne, jer bi se inače ista okolnost (na štetu optuženika) vrednovala dva puta (P. Novoselec, Opći dio kaznenog prava, 3. izdanje, Zagreb, 2009., str. 462). Suprotan pristup otvara ustavno-pravno pitanje razmjernosti između izrečene kazne u konkretnom slučaju i legitimnog cilja kaznenog zakona odnosno mjerodavnog članka 91. točke 3. KZ-a. Legitiman cilj sastoji se, općenito, u težem kažnjavanju težih kaznenih djela. U slučaju kaznenih djela protiv života i tijela on se postiže na način da zakon već samim propisivanjem znatno rigoroznijeg minimuma zatvorske kazne za kvalificirane oblike kaznenog djela ubojstva (među kojima i ubojstva na osobito okrutan način) teže kažnjava počinitelje takvih ubojstava, za razliku od počinitelja svih drugih oblika kaznenih djela ubojstva i svih drugih kaznenih djela protiv života i tijela koje poznaje kazneno zakonodavstvo.

Od opće zabrane dvostrukog vrednovanja okolnosti važnih za odmjeravanje kazne postoji iznimka: kada sud ocijeni da mora uzeti

Jačina ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra u konkretnim slučajevima različito se očituje. Nije svejedno koliko je, primjerice, poginulih u prometnoj nesreći, ili kolika je visina štete ili imovinske koristi kod gospodarskih ili imovinskih kaznenih djela. Ipak, uvijek treba na umu imati da je jačina ugrožavanja ili povrede kaznenim djelom zaštićenog dobra objektivna sastavnica težine djela koja se manifestira preko stupnja krivnje kao subjektivne okolnosti.

Pri odmjeravanju kazne obveza je suda pomno utvrditi sve okolnosti važne za odmjeravanje kazne, a potom njihovim vrednovanjem odmjeriti kaznu pri čemu je obrazloženje odluke o kazni od iznimne važnosti.

u obzir one okolnosti koje pobliže određuju kvantitetu ili kvalitetu pojedinih obilježja ili način počinjenja kaznenog djela. To stajalište zastupa i Vrhovni sud (presude I-Kž-342/1994-3 te I-Kž-352/1994 od 25. svibnja 1994). U njima je taj sud zauzeo stajalište da je način postupanja optuženika prije i prilikom počinjenja kaznenih djela nadmašio "prosječnu okrutnost" (u presudi za ubojstvo na okrutan način) odnosno "prosječne okolnosti koje čine niske pobude" (u presudi za ubojstvo iz osвете), pa je zbog toga dopustio dvostruko vrednovanje takvog načina izvršenja – kao kvalifikatorne i kao otegotne okolnosti.

Međutim, Ustavni sud ukazuje da između tih dviju presuda i osporene presude Vrhovnog suda, donesene u konkretnom slučaju,

Osnivanjem Međunarodnog kaznenog suda i *ad hoc* međunarodnih kaznenih sudova (za zločine počinjene na području bivše Jugoslavije i u Ruandi), hrvatsko kazneno pravo u mogućnosti je pratiti pravna rješenja u aktima tih sudova (statuti) i njihove odluke. Nemoguće je postići potpunu kompatibilnost propisa, prakse i standarda, što ne znači da sve to zajedno ne mora odražavati opća načela pravičnog postupka, navlastito načelo vladavine prava pred međunarodnim i nacionalnim sudovima.

postoji značajna razlika. Tako je u presudi KŽ-352/1994 Vrhovni sud, polazeći od važnog interpretativnog zahtjeva kaznenog zakona – da se iznimke od pravila moraju restriktivno tumačiti a ekstenzivno obrazložiti, opširno objasnio razloge za tu iznimku. On je ponajprije odredio pojam “osvete”, kao pretpostavke za strožu kvalifikaciju, koristeći pritom značenje tog izričaja u svakodnevnom govoru, potom je to isto učinio glede pojma “naročito niske pobude”, te nakon toga, metodom komparacije, logički provjerio mogućnost podvođenja ljubomore počinitelja pod pojam “naročito niskih pobuda” – u svjetlu činjenica tog slučaja. Sve to mu je omogućilo da izvede opravdan i logičan zaključak da prvostupanjski sud nije povrijedio zabranu dvostrukog vrednovanja okolnosti važnih za odmjerenje kazne, jer je on “prema izričitoj odredbi članka 37. stavka 1. OKZRH, uzeo u obzir okolnosti uz koje je djelo počinjeno, ocijenivši da su te okolnosti takve da nadmašuju prosječne okolnosti koje čine niske pobude, pa ih je stoga i ocijenio kao otegotne”. U ovdje osporenoj presudi Vrhovni sud, me-

đutim, nije tako postupio, već je u obrazloženju svoje odluke o žalbama stranaka zbog odluke o kaznenoj sankciji (str. 5-6) samo ponovio konstatacije prvostupanjskog suda o utvrđenim činjenicama koje treba ocijeniti kao olakotne ili otegotne. Nijednim se svojim razlogom nije osvrnuo na spomenuti interpretativni zahtjev kaznenog prava o ekstenzivnom obrazlaganju iznimki od pravila, niti je obrazložio zašto smatra da je postupanje podnositelja kritične zgrade “nadmašilo prosječne okolnosti” koje čine teško ubojstvo iz članka 91. točke 3. KZ-a. Time je postupio protivno stajalištima Europskog suda za ljudska prava o načinu obrazlaganja drugostupanjskih presuda (v. niže u točki 8.3.).“ (USRH, br. U-III-2374/2009 od 4. listopada 2010.).

Ova odluka daje odgovor na dva važna pitanja kad je riječ o primjeni zakona. Jedno zadire u postupak odmjerenja kazne i dvostrukog vrednovanja utvrđene okolnosti (obilježje kaznenog djela i ujedno otegotna okolnost), a drugo se tiče obrazlaganja presude u dijelu koji se odnosi na odluku o kazni. U čl. 459. st. 6. ZKP-a točno je određeno što u odnosu na odmjerenje kazne obrazloženje osuđujuće presude treba sadržavati.¹⁰

Osnivanjem Međunarodnog kaznenog suda i *ad hoc* međunarodnih kaznenih sudova (za zločine počinjene na području bivše Jugoslavije i u Ruandi), hrvatsko kazneno pravo u mogućnosti je pratiti pravna rješenja u aktima tih sudova (statuti) i njihove odluke. Nemoguće je postići potpunu kompatibilnost propisa, prakse i standarda, što ne znači da sve to zajedno ne mora odražavati

10 Članak 459. stavak 6. ZKP-a glasi:

„... (6) Ako je optuženik osuđen na kaznu, u obrazloženju će se navesti koje je okolnosti sud uzeo u obzir pri odmjerenju kazne, kojim se razlozima vodio kad je ustanovio da kaznu treba ublažiti ili optuženika osloboditi od kazne ili izreći uvjetnu osudu, optuženika osloboditi od kazne, zamijeniti kaznu zatvora radom za opće dobro na slobodi, ili da treba izreći sigurnosnu mjeru ili oduzimanje imovinske koristi. Ako je sud izrekao novčanu kaznu u dnevnim dohotcima, u obrazloženju će posebno iznijeti dokaze i okolnosti važne za odluku o visini i broju dnevnih dohodaka, te svoju ocjenu optuženikovih osobnih i imovinskih prilika. ...“

opća načela pravičnog postupka, navlastito načelo vladavine prava pred međunarodnim i nacionalnim sudovima. U zaštiti navedenih načela polazi se od dvije premise: 1. zabraniti kazne koje su nespojive s prihvaćenim standardima o zaštiti ljudskog dostojanstva i prava na pravični (poštenu) postupak (suđenje) i 2. povreda načela razmjernosti zbog pretjerane oštine ili duljine kazne i težine kaznenog djela.¹¹

Zaključak

Na kraju se može reći da sudska individualizacija kazne kroz njezino odmjeravanje zahtijeva visoku sudačku kreativnost, isku-

stvo, poznavanje kaznenog prava i posve pravilno provođenje postupka utvrđivanja kazne počinitelju kaznenog djela, jer se samo na taj način može postići svrha kažnjavanja (čl. 41. KZ-a). Svoju kreativnost sudac posebice može pokazati i u obrazloženju osuđujuće presude „...u kojoj će navesti koje je okolnosti ... uzeo u obzir pri odmjeravanju kazne...“ (čl. 459. st. 6. ZKP-a). Ako izostanu razlozi sudac se dovodi u situaciju da u presudi u odnosu na kaznu nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama, čime je ostvario apsolutno bitnu povredu odredaba kaznenog postupka (čl. 468. st. 1. t. 11. ZKP-a).

¹¹ Vidi Dirk van Zyl Smit, *Oblici odmjeravanja kazne u međunarodnom kaznenom pravosuđu*, HLJKPP, Zagreb, br. 2/04, s. 1003-1024.

IUS-INFO®

Pravno rješenje koje štedi vaše vrijeme!

Rezultat višegodišnjeg iskustva u obrađivanju pravnih sadržaja, portal IUS-INFO redovito vas opskrbljuje dnevno ažuriranim i preglednim informacijama.

IUS SOFTWARE d. o. o.

Tuškanova 37,
10 000 Zagreb

T. 01 5999 918

F. 01 5999 919

E. info@iusinfo.hr

www.iusinfo.hr

Pravno-informacijski portal koji nudi najviše:

- Pretraživanje portala po ključnim riječima
- Pročišćeni tekstovi svih važećih zakona i podzakonskih propisa u RH
- Više od 200 000 sudskih presuda i sentenci
- Stručni članci renomiranih autora
- Međunarodni ugovori
- Sudska praksa Europskog suda za ljudska prava i Europskog suda pravde
- Mišljenja i tumačenja nadležnih tijela u RH
- Radni dokumenti Hrvatskog Sabora
- Korisni obrasci s poveznicama na zakonodavstvo i literaturu, ogledni primjeri i kalkulatori
- Informacije o stečajnim i likvidacijskim postupcima te predstečajnim nagodbama
- Izračun zateznih kamata
- Tjedni glasnik pravnih novosti IUS-NEWS
- Najave stručnih seminara i savjetovanja
- Aktualne vijesti iz područja prava i gospodarstva
- Stalna korisnička pomoć

Ovlaštenja Jedininstvenog patentnog suda i europsko patentno pravo

Piše:

dr. sc.

Dragan Zlatović

.....
viši predavač
i pročelnik
Upravnog studija
Veleučilišta u Šibeniku

1. Patentno pravo Republike Hrvatske

Patentna zaštita u Republici Hrvatskoj predviđena je nacionalnim i međunarodnim konvencijama i ugovorima kao izvorima patentnog prava. Hrvatsku legislativu¹, odnosno pravne akte kojima se uređuje sustav zaštite patentom i konsenzualnim patentom u ovom području čine:

- Zakon o patentu (Narodne novine, br. 173/03, 87/05, 76/07, 30/09, 128/01, 49/11 i 76/13 – ZOP)
- Pravilnik o patentu (Narodne novine, br. 117/07, 3/11, 66/11, 145/12 i 85/13).

Zakonom o patentu, uz definiranje osnovnih pojmova, uređena su sljedeća pitanja: predmet zaštite patentom, pravo na stjecanje patenta, postupak za priznanje patenta, učinci patenta, ograničenje učinaka patenta, prisilne licencije, trajanje, održavanje i prestanak patenta, izdavanje svjedodžbe o dodatnoj zaštiti, proglašavanje ništavim patenta, uklanjanje rješenja o priznanju patenta, ostvarivanje prava, žalbena vijeća, europska prijava patenta i europski patent, međunarodna prijava patenta prema Ugovoru o suradnji na području patenata (PCT), te prijelazne i završne odredbe.

Međunarodni izvori patentnog prava su:

- Konvencija o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO konvencija, 1967., dopunjena 1979.)
- Pariška konvencija za zaštitu industrijskog vlasništva (1883.)

¹ MATANOVAC VUČKOVIĆ, R., *Zbirka propisa u području prava intelektualnog vlasništva – autorsko i srodna prava, patent, žig, industrijski dizajn, topografije, oznake*, Narodne novine & DZIV, 2008., str. 159.

- Ugovor o suradnji na području patenata (PCT – Washington, 1970.) – Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 3/98 i 10/98.
- Strasburški sporazum o međunarodnoj klasifikaciji patenata, 1971. – Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 11/99 i 4/00.
- Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (WTO TRIPS Sporazum)
- Budimpeštanski ugovor o međunarodnom priznavanju depozita mikroorganizama za potrebe patentnog postupka, 1977. – Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 11/99 i 4/00.
- Sporazum Vlade Republike Hrvatske i Europske patentne organizacije o suradnji na području patenata (Sporazum o suradnji i proširenju), sastavljen u Münchenu, 16. lipnja 2003. – Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 14/03 i 2/04.;
- Ugovor o patentnom pravu (PLT) – Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 10/04.

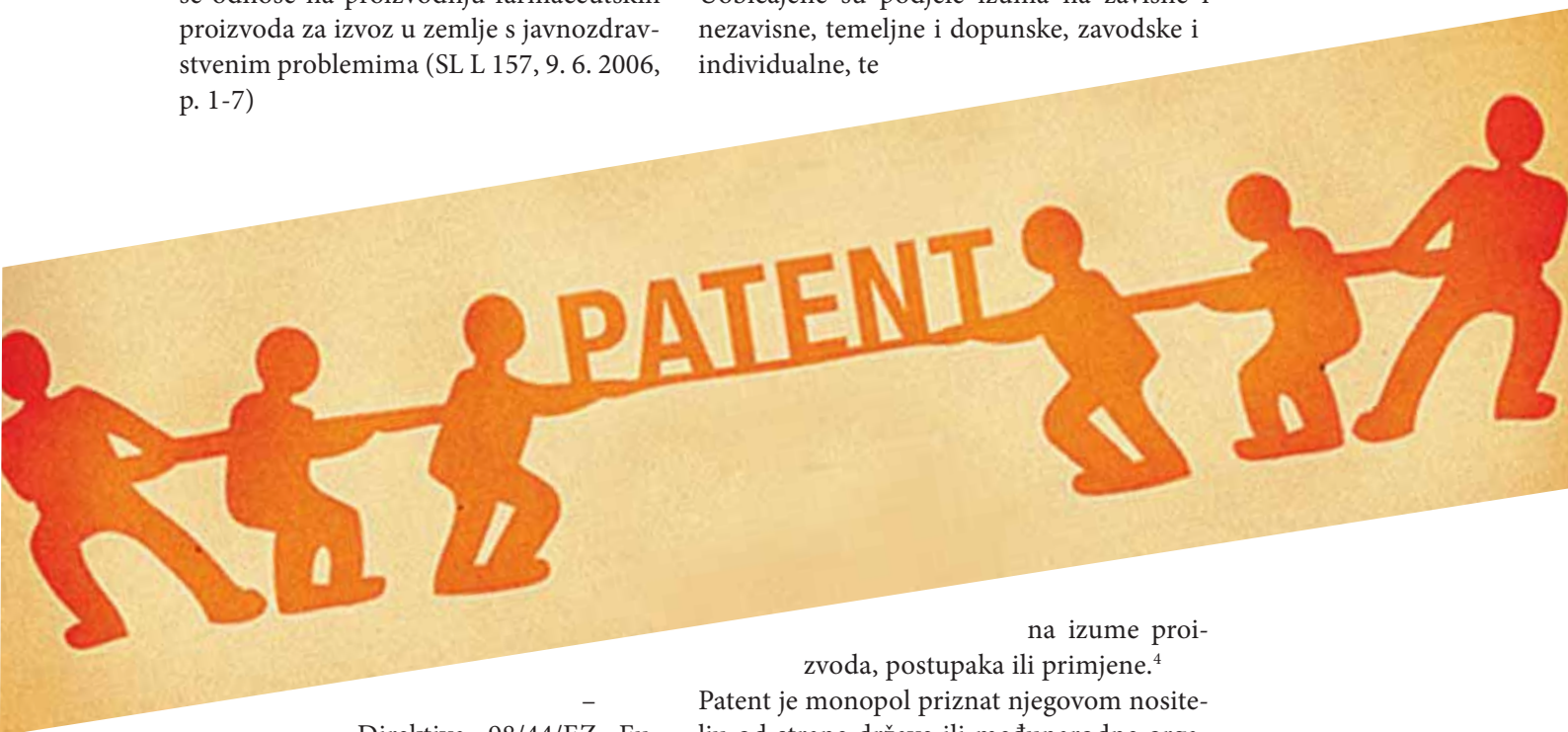
Republika Hrvatska obvezna je zajamčiti razinu zaštite intelektualnog vlasništva sličnu razini koja postoji u Europskoj uniji, a koja je u području patenata regulirana sljedećim pravnim instrumentima:

- Uredba (EZ) br. 469/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. svibnja 2009. o svjedodžbi o dodatnoj zaštiti za lijekove (SL L 152, 16. 6. 2009, p. 1-10)

- Uredba (EZ) br. 1610/96 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 1996. o uvođenju svjedodžbe o dodatnoj zaštiti za sredstva za zaštitu bilja (SL L 198, 8. 8. 1996, p. 30-35)
- Uredba (EZ) br. 816/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. svibnja 2006. o obveznom licenciranju patenata koji se odnose na proizvodnju farmaceutskih proizvoda za izvoz u zemlje s javnozdravstvenim problemima (SL L 157, 9. 6. 2006, p. 1-7)

Svakodnevno poimanje izuma podrazumijeva svako znanje o vanjskom svijetu koje ima karakter objektivne novosti, dok u patentnopravnom značenju izum je posebna konstrukcija koja predstavlja intelektualnu tvorevinu, te sadrži naputak za praktično postupanje u cilju rješavanja određenog tehničkog problema.³

Uobičajene su podjele izuma na zavisne i nezavisne, temeljne i dopunske, zavodske i individualne, te

- Direktiva 98/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 6. srpnja 1998. o pravnoj zaštiti biotehnoških izuma (SL L 213, 30. 7. 1998, p. 13-21)
- Uredba (EZ) 1768/92 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 1992. koja se odnosi na uvođenje svjedodžbe o dodatnoj zaštiti za lijekove namijenjene ljudima ili životinjama, kako je dopunjavana
- Europska patentna konvencija od 1973. godine, kako je mijenjana i dopunjavana, uz provedbene propise
- Direktiva 2004/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o provedbi prava intelektualnog vlasništva.

Patent je isključivo pravo priznato za izum koji nudi novo rješenje nekog tehničkog problema, a koje štiti nositelja patenta u pogledu gospodarskog iskorištavanja izuma.²

2 DE BONO, E., *Povijest izuma*, Marjan Tisak, Split,

na izume proizvoda, postupaka ili primjene.⁴

Patent je monopol priznat njegovom nositelju od strane države ili međunarodne organizacije na određeno vrijeme trajanja zaštite, u zamjenu za razotkrivanje izuma. Nositelj patenta izričito je *ex lege* ovlašten za iskorištavanje zaštićenog izuma, te ima isključivo pravo na izradu, korištenje, stavljanje u promet ili prodaju izuma zaštićenog patentom. Patent se kao pravo nositelja patenta uz njegovo dopuštenje može transferirati drugim osobama, bilo ugovorom o licencijski na određeno vrijeme, ili ugovorom o prijenosu cjelovitog prava na druge osobe, a sud može odrediti i tzv. prisilnu licencijsku.

Isključivo pravo nositelja patenta na iskorištavanje izuma ne odnosi se na iskorištavanje:

2005.; *Novovjekni izumi u znanosti, obrtu i umjetnosti*, Matica hrvatska, Zagreb, 1882.

3 MARKOVIĆ, S., *Patentno pravo*, Nomos, Beograd, 1997., str. 63.

4 VLAŠKOVIĆ, B., *Sadržina i povreda patenta*, Kragujevac, 1999., str. 4.-14.

Patent je isključivo pravo priznato za izum koji nudi novo rješenje nekog tehničkog problema, a koje štiti nositelja patenta u pogledu gospodarskog iskorištavanja izuma. Svakodnevno poimanje izuma podrazumijeva svako znanje o vanjskom svijetu koje ima karakter objektivne novosti, dok u patentnopravnom značenju izum je posebna konstrukcija koja predstavlja intelektualnu tvorevinu, te sadrži naputak za praktično postupanje u cilju rješavanja određenog tehničkog problema.

- u nekomercijalne svrhe
- u svrhu istraživanja i razvoja
- u svrhu dobivanja registracije ili odobrenja za stavljanje na tržište lijeka (tzv. Bollar odredba).

Za razliku od žiga Zajednice i industrijskog dizajna Zajednice kao komunitarnih prava, na razini Europske unije nije uspostavljen sustav komunitarnog patenta odnosno patenta Europske unije.

2. Europski patent s jedinstvenim učinkom

Gotovo četiri desetljeća vode se na razini Europske unije rasprave o potrebi jedinstvene patentne zaštite odnosno uspostavljanja patenta Zajednice, međutim uz dosta otpora i odmaka od postignuća u drugim područjima prava intelektualnog vlasništva (žig, industrijski dizajn).

Konvencijom o priznavanju europskih патената od 5. listopada 1973., kako je revidirana 17. prosinca 1991. i 29. studenoga 2000. (dalje u tekstu KEP), uspostavljena je Europska

patentna organizacija, ali izvan Europske unije, te joj je povjerena zadaća priznavanja europskih патената. Tu zadaću obavlja Europski patentni ured (dalje u tekstu EPU). Članice KEP-a su 38 država, uključujući sve države članice Europske unije. Nakon priznanja, europski patent postaje snop nacionalnih патената, za čije se održavanje u svakoj naznačenoj državi plaćaju posebne takse i naknade.⁵ Ipak, europski patent se teritorijalno odnosi isključivo na svaku zasebno naznačenu državu za koju je zaštita postignuta, pa ne predstavlja okvir za uspostavu jedinstvenog patenta za cjelovito područje Europske unije.⁶

Vijeće Europske unije 10. ožujka 2011. donijelo je Odluku 2011/167/EU kojom se odobrava pojačana suradnja⁷ u području stvaranja jedinstvene patentne zaštite između Austrije, Belgije, Bugarske, Cipra, Češke, Danske, Estonije, Finske, Francuske, Grčke, Irske, Latvije, Litve, Luksemburga, Mađarske, Malte, Nizozemske, Njemačke, Poljske, Portugala, Rumunjske, Slovačke, Slovenije, Švedske i Ujedinjenog Kraljevstva (dalje u tekstu: države članice sudionice).

Sustav patentne zaštite u Europskoj unije oblikovan je donošenjem Uredbe (EU) br. 1257/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2012. o provedbi pojačane suradnje u području stvaranja jedinstvene patentne zaštite i Uredbe (EU) br. 1260/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2012. o provedbi pojačane suradnje u području stvaranja jedinstvene patentne zaštite vezano uz primjenjiv sustav prijevoda.⁸

⁵ Detaljnije ŽAGAR, A., Unifikacija Europskog patenta i hrvatsko patentno pravo, Informator, br. 6263., od 15. 3. 2014., str. 2.

⁶ MARKOVIĆ, S. M., POPOVIĆ, D. V., *Pravo intelektualne svojine*, Pravni fakultet Univerziteta Beograd i Dosije Studio, Beograd, 2014., str. 361.

⁷ Proširena suradnja – *enhanced cooperation*. Dakle, od 28 država članica Europske unije države članice sudionice pojačane suradnje nisu Italija i Španjolska, koje su odbile sudjelovati u suradnji, te Republika Hrvatska koja je članica Europske unije postala nakon donošenja te Odluke pa se suradnji još nije pridružila.

⁸ Obje uredbe objavljene su u SL L 361, od 31. 12. 2012.

U skladu s dijelom IX. EPK-a, skupina ugovornih država ugovornica EPK-a može osigurati da europski patenti priznati za te države imaju jedinstven učinak. Ta Uredba predstavlja posebni sporazum u smislu članka 142. EPK-a, regionalni patentni ugovor u smislu članka 45. stavka 1. Ugovora o suradnji na području patenata od 19. lipnja 1970., kako je zadnje izmijenjen 3. veljače 2001. i posebni sporazum u smislu članka 19. Pariške konvencije za zaštitu industrijskog vlasništva, potpisane 20. ožujka 1883. i zadnje izmijenjene 28. rujna 1979.

Nadalje, Sud pravde Europske unije, odlučujući u povodu tužbi Italije i Španjolske u spojenim predmetima C-274/11 i C-295/11, donio je odluku 16. travnja 2013. u kojoj obrazlaže utemeljenost te pojačane suradnje. Prema gledištu Suda pravde EU-a, države članice Europske unije mogu ustanoviti pojačanu suradnju isključivo u onim područjima koja ulaze u okvir neisključivih ovlaštenja Europske unije. Kako Ugovor o funkcioniranju Europske unije donosi cjelovitu listu područja u kojima Europska unija ima isključivu nadležnost i ta lista se ne može proširivati, a područje europskog prava intelektualnog vlasništva ulazi u okvire uređenja unutrašnjeg tržišta, odnosno u područje podijeljene nadležnosti između država članica i Europske unije (čl. 4. st. 2.a UFEU), predmetna proširena suradnja ocijenjena je kao utemeljena.⁹

Jedinstvenom patentnom zaštitom osnažit će se znanstveni i tehnološki napredak i funkcioniranje unutarnjeg tržišta čineći pristup patentnom sustavu lakšim, povoljnijim i pravno sigurnim. Njome će se također poboljšati razina patentne zaštite omogućujući dobivanje jedinstvene patentne zaštite u državama članicama sudionicama te ukloniti troškove i složenost za poduzeća diljem Europske unije. Ona bi trebala biti dostupna nositeljima europskog patenta iz država članica sudionica i drugih država, bez obzira na

njihovu državljanstvo, boravište ili poslovni nastan.

Europski patent koji prizna EPU trebao bi na zahtjev nositelja patenta imati jedinstven učinak u državama članicama sudionicama na temelju te Uredbe, ali uz napomenu da sve države Europske unije ne sudjeluju u sustavu europskog patenta s jedinstvenim učinkom. Takav patent se naziva europski patent s jedinstvenim učinkom, odnosno jedinstveni (unitarni) europski patent, ali naglašavamo – ne radi se o komunitarnom europskom patentu.

Jedinstvena patentna zaštita trebala bi se ostvariti davanjem jedinstvenog učinka europskim patentima u fazi nakon priznanja na temelju Uredbe br.1257/2012 i u pogledu svih država članica sudionica. Glavno svojstvo europskog patenta s jedinstvenim učinkom trebala bi biti njegova jedinstvenost, odnosno osiguranje jedinstvene zaštite i jednak učinak u svim državama članicama sudionicama. Europski patent s jedinstvenim učinkom automatski se priznaje u svim državama članicama sudionicama proširene suradnje, dok se klasični europski patent mora validirati u državama za koje je zaštita naznačena.¹⁰ Slijedom toga, europski patent s jedinstvenim učinkom trebao bi se moći ograničiti, prenijeti, opozvati ili **istjeći** samo u svim državama članicama sudionicama. Trebala bi postojati mogućnost za europski patent s jedinstvenim učinkom da bude licenciran u pogledu cijelog ili dijela državnih područja država članica sudionica. Radi osiguranja jedinstvenog materijalnog opsega zaštite koji osigurava jedinstvena patentna zaštita, jedinstveni učinak trebali bi imati samo europski patenti koji su priznati u svim državama članicama sudionicama s istim zahtjevima. Konačno, jedinstveni učinak koji se pripisuje europskom patentu trebao bi biti dodatno svojstvo i trebalo bi smatrati da tog učinka nema ako je osnovni europski patent opozvan ili ograničen.¹¹ Učinkovitost

9 Cit. MEŠEVIĆ, I. R., *Unitarni patent: jedinstvo i nesigurnost*, Nova pravna revija, Časopis za domaće, njemačko i evropsko pravo, br.1., 2013., str. 56.

10 MARKOVIĆ, S. M., POPOVIĆ, D. V., *op. cit.*, str. 363.

11 Na novi sustav europske patentne zaštite kritički su reagirali Institut Max-Planck i brojni pravni teoretičari

tog novog sustava patentne zaštite ogleda se u jedinstvenom postupku pred EPU-om, koji se inicira podnošenjem jedne prijave na jednom od službenih jezika EPO-a (engleski, francuski, njemački), **podnošenjem patentnog zavoda** na sva tri službena jezika, uz plaćanje jedinstvene pristojbe.¹²

Uredbom br. 1257/2012 ne dovodi se u pitanje pravo država članica sudionica na priznanje nacionalnih patenata i ne zamjenjuje se nacionalne zakone o patentima država članica sudionica. Podnositelji prijave patenta mogu, dakle, slobodno ostvariti bilo nacionalni patent, europski patent s jedinstvenim učinkom, europski patent s učinkom u jednoj ili više država ugovornica EPK-a, ili europski patent s jedinstvenim učinkom, koji je dodatno potvrđen u jednoj ili više država ugovornica EPK-a koje nisu države članice sudionice.

Europski patent koji je u državama članicama sudionicama priznat s istim nizom zahtjeva, ima jedinstveni učinak u državama članicama sudionicama pod uvjetom da je njegov jedinstveni učinak upisan u registar jedinstvene patentne zaštite. Europski patent koji je u različitim državama članicama sudionicama priznat s različitim nizom zahtjeva, nema jedinstveni učinak. Europski patent s jedinstvenim učinkom ima jedinstvena svojstva. On pruža jedinstvenu zaštitu te ima jedinstveni učinak u svim državama članicama sudionicama. Može se ograničiti, prenijeti, opozvati ili isteći samo u svim državama članicama sudionicama.

Europski patent s jedinstvenim učinkom proizvodi učinke u državama članicama sudionicama od dana objave podataka o priznanju europskog patenta u Europskom patentnom glasniku. Države članice sudionice, u slučaju registracije jedinstvenog učinka europskog patenta koji uključuje i njihovo

državno područje, poduzimaju nužne mjere koje bi osigurale da se na dan objave podataka o priznanju europskog patenta u Europskom patentnom glasniku smatra da europski patent na njihovom državnom području nema učinak kao nacionalni patent.

Europski patent s jedinstvenim učinkom dodjeljuje svojem nositelju pravo sprečavanja bilo koje treće strane da počini djelo protiv kojeg patent pruža zaštitu diljem državnih područja država članica sudionica u kojima ima jedinstven učinak, podložno važećim ograničenjima. Opseg tog prava i njegova ograničenja su jedinstvena u svim državama članicama sudionicama u kojima patent ima jedinstveni učinak. Djela protiv kojih patent pruža tu jedinstvenu zaštitu i važeća ograničenja su određena pravom koje se primjenjuje na europske patente s jedinstvenim učinkom u svim državama članicama sudionicama čije se nacionalno pravo primjenjuje na europski patent s jedinstvenim učinkom kao predmet vlasništva. Jedinstvena patentna zaštita može se zahtijevati za klasični europski patent priznat na dan ili nakon dana početka primjene Uredbe 1257/2012.¹³

Prijava za jedinstveni europski patent ne može se podnijeti za određene države, već samo za sve države članice sudionice pojačane suradnje u tom području, sukladno Uredbi 1257/2012, za koje je uspostavljena pojačana suradnja. Jedinstveni europski patent može se dodijeliti neovisno o tome ima li nositelj patenta sjedište ili prebivalište na području jedne od država na koju se jedinstveni europski patent primjenjuje (čl. 3. Uredbe 1257/2012).¹⁴

Europski patent s jedinstvenim učinkom proizvodi učinke u državama članicama sudionicama od dana objave podataka o priznanju europskog patenta u Europskom patentnom glasniku. Države članice sudionice, u slučaju registracije jedinstvenog učinka

i zainteresirana udruženja i subjekti. Detaljnije MEŠEVIĆ, I. R., op. cit., str. 57., odnosno vidi dokument Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law, *The Unitary Patent Package: Twelve Reasons for Concern*, dostupno na: http://www.ip.mpg.de/files/pdf2/MPI-IP_Twelve-Reasons_2012-10-17.pdf.

12 MARKOVIĆ, S. M., POPOVIĆ, D. V., *ibid.*

13 Detaljnije ČERANIĆ, J., *Predlog novog sistema zaštite pronalazaka u EU – patent Unije*, Pravo i privreda, 7-9/2012, str. 369-370.

14 ŽAGAR, A., *Unifikacija europskog patenta i hrvatsko patentno pravo*, 2. dio, Informator, br. 6266., od 26. 3. 2014., str. 7.

europskog patenta koji uključuje i njihovo državno područje, poduzimaju nužne mjere kako bi osigurale da se na dan objave podataka o priznanju europskog patenta u Europskom patentnom glasniku smatra da europski patent na njihovom državnom području nema učinak kao nacionalni patent.

Radi poticanja i omogućavanja gospodarskog iskorištavanja izuma zaštićenog europskim patentom s jedinstvenim učinkom, nositelj tog patenta trebao bi imati mogućnost ponuditi licenciju za patent u zamjenu za odgovarajuću naknadu. Radi navedenog, nositelj patenta ima mogućnost podnošenja izjave EPO-u da je pripravan dati licenciju u zamjenu za odgovarajuću naknadu. Prema odredbi čl. 8. st. 2. Uredbe 1257/2012, licencija stečena na temelju te Uredbe smatra se ugovornom licencijom. U tom slučaju nositelju patenta trebale bi se smanjiti pristojbe za produljenje trajanja od trenutka kada EPU zaprimi takvu izjavu. Prema odredbi čl. 3. st. 2. al. 3. Uredbe 1257/2012, europski patent s jedinstvenim učinkom može biti licenciran na cijelom ili na dijelu državnih područja država članica sudionica. Prisilne licencije za europske patente s jedinstvenim učinkom trebale bi biti uređene pravom država članica sudionica na njihovim pojedinačnim državnim područjima.

Ova Uredba stupila je na snagu dvadesetog dana od dana objave u Službenom listu Europske unije, dakle 20. siječnja 2013. godine, dok se primjenjuje od 1. siječnja 2014. ili od dana stupanja na snagu Sporazuma o Jedinostvenom sudu za patente, ovisno o tome što nastupi kasnije.¹⁵

Glede prijevoda europskog patenta s jedinstvenim učinkom, Uredbom br. 1260/2012 uređeno je da će se primjenjivati tri službena jezika postupka pred EPU-om, odnosno engleski, francuski i njemački, što je jedan od ključnih razloga neuključivanja Italije i Španjolske u pojačanu suradnju.¹⁶

Europski sud pravde donio je 5. svibnja 2015. godine presude u predmetima C-146/13, u

Podnositelji prijave patenta mogu, dakle, slobodno ostvariti bilo nacionalni patent, europski patent s jedinstvenim učinkom, europski patent s učinkom u jednoj ili više država ugovornica EPK-a, ili europski patent s jedinstvenim učinkom, koji je dodatno potvrđen u jednoj ili više država ugovornica EPK-a koje nisu države članice sudionice.

Europski patent koji je u državama članicama sudionicama priznat s istim nizom zahtjeva, ima jedinstveni učinak u državama članicama sudionicama pod uvjetom da je njegov jedinstveni učinak upisan u registar jedinstvene patentne zaštite.

kojem je Španjolska tužila Europski parlament i Vijeće glede valjanosti Uredbe (EU) br. 1257/2012, te C-147/13, u kojem je Španjolska tužila Vijeće glede valjanosti Uredbe (EU) br. 1260/2012.

U prvom predmetu C-146/13 Španjolska je osporavala, uz ostalo, pravovaljanost, u kontekstu prava Europske unije, upravnog postupka koji prethodi priznanju europskog patenta. Ona tvrdi da taj postupak ne podliježe sudskoj reviziji kako bi se osigurala ispravna i ujednačena primjena prava EU i zaštita temeljnih prava, što narušava načelo djelotvorne sudske zaštite. Europski sud pravde odbio je španjolski argument ističući da namjera ove odredbe nije ni djelomično ograničiti uvjete za dodjelu Europskih patenata – koji su isključivo regulirani Konvencijom o europskom patentu, te da se ne

15 MARKOVIĆ, S. M., POPOVIĆ, D. V., *op. cit.*, str. 362.

16 MEŠEVIĆ, I. R., *op. cit.*, str. 56.

odnosi na postupak dodjele europskih patenata određen tom Konvencijom, a u skladu s pravom Europske unije. Naprotiv, taj propis samo utvrđuje uvjete pod kojima europski patenti, prethodno odobreni od strane Europskog patentnog ureda u skladu s odredbama Konvencije mogu, na zahtjev nositelja patenta, imati koristi od jedinstvenog učinka, te mu je *ratio* osigurati postojanje tog jedinstvenog učinka. Španjolska također navodi da čl. 118. st. 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) koji se odnosi na jedinstvenu zaštitu prava intelektualnog vlasništva u cijeloj Europskoj uniji ne predstavlja odgovarajući pravni temelj za donošenje uredbe. U tom pogledu, Europski sud pravde je u presudi istaknuo da je unitarna zaštita patenata prikladna za sprečavanje odstupanja u pogledu zaštite patenata u zemljama članicama, te da, sukladno tome, pruža jedinstvenu zaštitu prava intelektualnog vlasništva unutar tih država.

Španjolska je također osporavala odredbe o određivanju visine pristojbi kao i njihove raspodjele. Europski sud pravde smatra da je, prema Ugovoru o funkcioniranju Europske unije, zadatak zemalja članica da prilagode mjere svojih nacionalnih prava potrebne za usvajanje pravno obvezujućih akata Europske unije. Štoviše, zadatak je zemalja članica, a ne Komisije ili Vijeća, da usvoje mjere potrebne radi obnašanja gore navedenih zadataka, uzimajući u obzir da Europska unija, za razliku od njenih zemalja članica, nije dionik Konvencije o europskom patentu.¹⁷

U drugom slučaju, C-147/13, što se tiče aktualnih sustava prevođenja, Španjolska je u tužbi navela, uz ostalo, kršenje načela nediskriminacije na temelju jezika, jer, prema njezinu mišljenju, Uredba br. 1260/2012 predstavlja, s obzirom na europski patent s jedinstvenim učinkom, jezični sustav koji je štetan za pojedince čiji jezik nije jedan od službenih jezika Europskog patentnog ureda. Španjolska tvrdi da se bilo koja iznimka

od načela da službeni jezici Europske unije imaju jednak status treba opravdati kriterijima koji nisu samo isključivo ekonomske prirode. Europski sud u svojoj presudi od 5. svibnja 2015. priznaje da se Uredbom čini razlikovanje službenih jezika EU-a. Međutim, ističe da Uredba ima legitiman cilj, a to je stvaranje jedinstvenog i jednostavnog sustava prevođenja za europski patent s jedinstvenim učinkom da se olakša pristup zaštiti patenata, osobito za mala i srednja poduzeća. Složenost i posebno visoki troškovi postojećeg europskog sustava zaštite patenata predstavljaju zapreku za njihovu zaštitu u Europskoj uniji i negativno utječu na sposobnost za inovacije i konkurentnost europskih poduzeća, posebice malih i srednjih. Sud ističe da jezično uređenje utvrđeno Uredbom čini pristup europskom patentu s jedinstvenim učinkom lakšim, jeftinijim i pravno sigurnijim. Uredba je isto tako ujednačena, jer održava potrebnu ravnotežu između interesa podnositelja zahtjeva za europski patent s jedinstvenim učinkom i interesa drugih gospodarskih subjekata u pogledu prijevoda tekstova koji dodjeljuju prava, ili pak postupaka koji uključuju više od jednog gospodarskog subjekta, uvođenjem niza mehanizama (koji uključuju sheme kompenzacije za naknadu troškova prevođenja u prijelaznom razdoblju potrebnom za postizanje visoke kvalitete sistema strojnog prevođenja dostupnog za sve službene jezike EU-a, te kompletni prijevod za europski patent s jedinstvenom učinkom u slučaju sudskog spora). Sud također smatra da čl. 118. st. 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije predstavlja odgovarajući pravni temelj za ovu Uredbu, budući da ona određuje jezične sustave u pogledu prava europskog intelektualnog vlasništva, definiranog od Konvencije o europskom patentu.¹⁸

Na taj način Europski sud pravde svojim je presudama potvrdio postojeći sustav europske patentne zaštite.

¹⁷ <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2015-05/cp150049en.pdf> (15.05.2015.)

¹⁸ <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-147/13> (15.05.2015.)

Nadležnost nad europskim patentima s jedinstvenim učinkom trebala bi se uspostaviti i biti uređena instrumentom koji utvrđuje jedinstveni sustav rješavanja sporova vezanih za europske patente i europske patente s jedinstvenim učinkom. Osnivanje Jedinstvenog suda za patente koji bi rješavao sporove vezane za europski patent s jedinstvenim učinkom ključno je za osiguranje pravilnog funkcioniranja tog patenta, dosljednosti sudske prakse i pravne izvjesnosti, te troškovne učinkovitosti za nositelje patenata. Stoga je od iznimne važnosti da države članice sudionice ratificiraju Sporazum o Jedinstvenom sudu za patente u skladu sa svojim ustavnim i parlamentarnim postupcima te da poduzmu nužne korake da sud počne djelovati što je prije moguće.

3. Jedinstveni patentni sud

Zaključenjem Sporazuma o Jedinstvenom patentnom sudu od 19. veljače 2013., a koji će stupiti na snagu prvog dana nakon proteka četiri mjeseca od kada ga ratificira 13 država, uključujući Njemačku, Francusku i Veliku Britaniju kao tri države s najvećim brojem priznatih europskih patenata, konačno se sustav europskog patenta s jedinstvenim učinkom oblikovao u zaokruženi patentni legislativni paket.¹⁹

Jedinstveni patentni sud je zajednički sud svih država članica potpisnica Sporazuma o Jedinstvenom patentnom sudu i postaje dio nacionalnih pravosuđa država potpisnica te ima potvrđeni nacionalni pravni subjektivi-

vitet.²⁰ Jedinstveni patentni sud nije nadležan za nacionalne patente, ali ima isključivu nadležnost u svezi s povredom europskog patenta i povredom europskog patenta s jedinstvenim učinkom.²¹ Tako bi Jedinstveni patentni sud zamijenio nacionalne sudove u pitanjima uređenima Sporazumom o Jedinstvenom patentnom sudu, što bi trebalo rezultirati pojednostavljenjem postupaka zaštite, bržim donošenjem odluka, čime se izbjegavaju paralelni postupci i različiti ishodi sudske zaštite. Ipak od te isključive nadležnosti može se odstupiti tijekom sedmogodišnjeg prijelaznog (tranzicijskog) razdoblja, kada se tužbe zbog povrede europskog patenta mogu podnijeti pred Jedinstvenim patentnim sudom, odnosno pred nacionalnim sudovima.²² Poslovnik Jedinstvenog patentnog suda važeći je na području onih država članica ugovornica koje su ratificirale Sporazum u okviru predviđenog vremenskog razdoblja.

²⁰ V. čl. 4. st. 1. Sporazuma.

²¹ Raniju inicijativu za osnivanje Suda za europski i unitarni patent nije prihvatio Sud pravde EU-a u svom mišljenju od 8. ožujka 2011., smatrajući kako inicijalni prijedlog zadire u kompetencije povjerene institucijama EU-a i državama članicama, odnosno da se tim prijedlogom nacionalnim pravosudnim tijelima država članica oduzima ovlast glede tumačenja i primjene prava EU-a, odnosno kako se time sam Sud pravde EU-a lišava ovlaštenja da u okviru prethodnog postupka odgovara na upite sudova država članica EU-a glede tumačenja prava EU-a. Naime, prvotnom inicijativom nije bila predviđena opcija obraćanja patentnog suda Sudu pravde EU-a u svezi s prethodnim pitanjima. Detaljnije kod ČERANIC, J., *Jedinstveni patentni sud – novi pravosudni organ za rješavanje sporova u vezi sa evropskim i unitarnim patentom*, Strani pravni život, br. 3/13, Institut za uporedno pravo, Beograd, str. 123.-124.

²² Ovo tranzicijsko razdoblje može se produžiti za razdoblje do daljnjih sedam godina. Odluku o tome donosi Upravni odbor (*Administrative Committee*) Jedinstvenog patentnog suda na temelju konzultacija s korisnicima i mišljenjem Jedinstvenog patentnog suda pozivom na odredbe čl. 12. u svezi s odredbom čl. 83. st. 5. Sporazuma. Tijekom tranzicijskog razdoblja, u pogledu europskog patenta s jedinstvenim učinkom moguće su dvije opcije: a) tužbe za povredu ili opoziv mogu se i dalje podnositi nacionalnim sudovima; b) nositelj ili podnositelj zahtjeva europskog patenta dodijeljenog ili primljenog prije završetka tranzicijskog razdoblja ima mogućnost izuzeti (*opt-out*) patent/patentnu prijavu, osim ako je tužba već podnesena Jedinstvenom patentnom sudu. Opcija *opt-out* nije primjenjiva u slučaju europskog patenta s jedinstvenim učinkom.

¹⁹ Sporazum su prvotno zaključile 24 države članice Europske unije, odnosno 23 države članice sudionice (sve osim Poljske i Bugarske koja je pristupila 5. ožujka 2013.) te Italija koja nije država članica sudionica, ali je ovim osigurala nadležnost tog suda za tradicionalne europske patente koji su na snazi u Italiji. Dakle, potpisnice tog Sporazuma su 25 država članica Europske unije, izuzev Španjolske, Poljske i Hrvatske, koja je postala državom članicom Europske unije nakon zaključenja Sporazuma, i nije mu do sada pristupila. Razlozi za relativno negativan stav Hrvatske u odnosu na jedinstveni europski patent leže u posljedicama primjene uredbi i Sporazuma koje bi se ogledale u velikom priljevu jedinstvenih europskih patenata u odnosu na prijavljene i priznate europske patente.

Nadležnost nad europskim patentima s jedinstvenim učinkom trebala bi se uspostaviti i biti uređena instrumentom koji utvrđuje jedinstveni sustav rješavanja sporova vezanih za europske patente i europske patente s jedinstvenim učinkom. Osnivanje Jedinostvenog suda za patente koji bi rješavao sporove vezane za europski patent s jedinstvenim učinkom ključno je za osiguranje pravilnog funkcioniranja tog patenta, dosljednosti sudske prakse i pravne izvjesnosti, te troškovne učinkovitosti za nositelje patenata. Stoga je od iznimne važnosti da države članice sudionice ratificiraju Sporazum o Jedinostvenom sudu za patente u skladu sa svojim ustavnim i parlamentarnim postupcima te da poduzmu nužne korake da sud počne djelovati što je prije moguće.

Jedinostveni patentni sud ima status pravne osobe u svim državama članicama sudionicama i uživa najširu pravnu sposobnost pripadajuću pravnim osobama prema nacionalnom pravu države članice sudionice. Jedinostveni patentni sud predstavlja i zastupa predsjednik Žalbenog suda koji se bira u skladu sa Statutom Jedinostvenom patentnog suda koji je sastavni dio, odnosno Dodatak I.

Sporazumu, a kojim se uređuju organizacijska i financijska pitanja u svezi s Jedinostvenim patentnim sudom.

Velika debata u pripremi Sporazuma vođena je i glede lokacije Suda, te je konačno dogovoreno da Jedinostveni patentni sud ima sjedište u Parizu, dok će egzistirati i posebna odjeljenja u Londonu i Münchenu.²³ Također, sporazum je postignut i glede patentne medijacije i Centra za arbitražu sa sjedištem u Ljubljani i Lisabonu te Centra za obuku sudaca u Budimpešti.

Jedinostveni patentni sud čine: Sud prve instance (*Court of First Instance*), Žalbeni sud (*Court of Appeal*) i Registar (*Registry*). Sud prve instance ustrojen je od Središnjeg odjela (*Central division*) te regionalnih (*Regional division*) i nacionalnih odjela (*Local division*), ovisno o broju slučajeva i interesima država potpisnica. Sjedište Žalbenog suda je u Luksemburgu, gdje je i Registar. Podregistri se uspostavljaju u svim odjelima Suda prve instance (čl. 10. st. 2. Sporazuma).

Jedinostveni patentni sud u odlučivanju polazi od prava Europske unije (uključujući Uredbu 1257/2012 i Uredbu 1260/2012), Sporazuma o Jedinostvenom patentnom sudu, Konvencije o europskom patentu, drugih međunarodnih sporazuma koji se primjenjuju na patente i obavezuju sve države članice ugovornice te nacionalnom pravu (čl. 24. Sporazuma).

Pred Jedinostvenim patentnim sudom provodi se postupak u povodu sljedećih tužbi:

- tužbe iz sporova o povredama prava iz patenata i svjedodžbi o dodatnoj zaštiti, uključujući protutužbe glede prava iz licencija
- tužbe za utvrđenje nepostojanja povreda iz patenata i svjedodžbi o dodatnoj zaštiti
- izdavanje privremenih mjera glede povreda prava iz patenata

²³ U Dodatku II. Sporazuma određena je distribucija slučajeva unutar Središnjeg odjela na način da odjel u Londonu sudi u slučajevima vezanim za ljudske potrepeštine, kemiju i metalurgiju, a odjel u Münchenu u slučajevima vezanim za strojarstvo, rasvjetu, grijanje, oružje i miniranje, dok u ostalim slučajevima sudi Stolni odjel u Parizu.

- tužbe za proglašenje patenata i svjedodžbi o dodatnoj zaštiti nevažećima
 - protutužbe za proglašenje patenata i svjedodžbi o dodatnoj zaštiti nevažećima
 - naknade štete glede korištenja privremenih prava proizašlih iz objave patentnog zahtjeva
 - tužbe glede korištenja izuma prije priznavanja patenta ili korištenja izuma na temelju prava prvenstva
 - tužbe za naknade iz licencija prema članku 8. Uredbe Europske unije broj 1257/2012
 - tužbe glede odluka Europskog patentnog ureda o ostvarenju ciljeva iz članka 9. Uredbe Europske unije broj 1257/2012.²⁴
- Sporazumom o Jedinstvenom patentnom sudu precizno su uređene nadležnosti Suda prve instance Jedinstvenog patentnog suda na način da se:
- tužbe za povredu ili u vezi s povredom, privremene i zaštitne mjere i zabrane, štete ili kompenzacije koje proizlaze iz privremene zaštite i/ili prethodne upotrebe podnose se:
 - lokalnom/regionalnom odjelu gdje je došlo do povrede, ili gdje tuženik ima prebivalište ili mjesto poslovanja
 - lokalnom ili regionalnom odjelu, gdje je došlo do povrede ili Središnjem odjelu, ako tuženik nema prebivalište ili mjesto poslovanja unutar države članice ugovornice
 - Središnjem odjelu ako država članica potpisnica nema lokalni/regionalni odjel.
 - tužbe za opoziv podnose se Središnjem odjelu, osim ako je tužba između istih stranaka koja se odnosi na isti patent podnesena lokalnom ili regionalnom odjelu, onda te tužbe mogu biti podnesene samo istom lokalnom/regionalnom odjelu
 - ako je protutužba za opoziv pokrenuta u slučaju tužbe za povredu lokalni/regionalni odjel može:
 - nastaviti s obje tužbe
 - uputiti protutužbu za opoziv Središnjem

²⁴ Cit. ŽAGAR, A., *Unifikacija europskog patenta i hrvatsko patentno pravo*, 2. dio, Informator, br. 6266., od 26. 3. 2014., str. 7.

- odjelu (bifurkacija)
- uz suglasnost stranaka, uputiti cjelovit slučaj Središnjem odjelu
- stranke se mogu dogovoriti da podnesu tužbu odjelu po njihovom izboru, uključujući Središnji odjel.
- tužbe koje se tiču odluka EPU-a u obavljanju poslova iz članka 9. Uredbe (EU) br. 1257/2012, uvijek se podnose Središnjem odjelu.²⁵

Jedinstveni patentni sud ovlašten je postaviti prethodno pitanje Sudu pravde Europske unije (čl. 267. UFEU).

Nacionalni sudovi ostaju nadležni samo za tužbe koje ne potpadaju pod isključivu nadležnost Jedinstvenog patentnog suda.

Svjedodžbe o dodatnoj zaštiti uključuju ista prava kao ona koja su stečena patentom i podliježu istim ograničenjima i istim obvezama.²⁶

Odluke Jedinstvenog patentnog suda pokrivaju u slučaju klasičnog europskog patenta područje one ugovorne država članica za koju europski patent ima učinak.²⁷ Načelno, ne dovodeći u pitanje odredbu čl. 24. st. 2. i 3. Sporazuma, teret dokazivanja činjenica mora biti na stranci koja se poziva na te činjenice.

Jedinstveni patentni sud odlučuje u skladu sa zahtjevima stranaka, te ne može dosuditi više od zatraženog. Odluke o osnovanosti zahtjeva mogu se temeljiti samo na razlozima, činjenicama i dokazima koje su stranke dostavile ili su uključeni u postupku po nalogu Jedinstvenog patentnog, a o kojima su stranke imale priliku prezentirati svoje komentare. Jedinstveni patentni sud ocjenjuje dokaze slobodno i samostalno. Odluke i nalozi Jedinstvenog patentnog suda moraju biti obrazloženi i moraju se dati u pisanom obliku, u skladu s Pravilima postupka, na jeziku postupka prema odredbi čl. 49. Sporazuma.

²⁵ Tako ČERANIĆ, J., *Jedinstveni patentni sud – novi pravosuđni organ za rešavanje sporova u vezi sa evropskim i unitarnim patentom*, Strani pravni život, br. 3/13, Institut za uporedno pravo, Beograd, str. 131.

²⁶ V. čl. 30. Sporazuma.

²⁷ V. čl. 34. Sporazuma.

A portrait of Robert Travaš, a middle-aged man with short, graying hair and light blue eyes. He is wearing a dark suit jacket, a white shirt, and a red tie. He is sitting with his arms crossed and looking slightly to the right of the camera. The background is a blurred wooden bookshelf.

Prenosimo intervju s predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore Robertom Travašem objavljen 4. travnja 2015. u Večernjim listu. Intervju je vodila novinarka Ivanka Toma.

Gredeljev napad na sutkinju nedopustiv je za jednog odvjetnika

Zašto su odvjetnici sve više izloženi nasilju, u kakvom su odnosu s bivšim kolegom, sada ministrom pravosuđa Orsatom Miljenićem, bogate li se na ovrhama, hoće li Vladimir Gredelj odgovarati za vrijeđanje sutkinje? O ovim i drugim temama razgovarali smo s predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore Robertom Travašem.

- Nedavno je u Osijeku ubijen odvjetnik Vlatko Vidaković. Komora je tim povodom tražila izmjene Kaznenog zakona. Što ste ishodili?

Izmjene propisa smo tražili puno ranije. Zadnji naš prijedlog Ministarstvo pravosuđa je zaprimilo 6. ožujka. Pogrešno je shvaćeno kako tražimo da tjelesne ozljede, ubojstvo odvjetnika, prijetnja, prisila i protupravno oduzimanje slobode budu posebna kaznena djela ako se počine prema odvjetnicima. Tražimo samo pojačanu kazneno pravnu zaštitu kod postojećih djela, dakle kada se ona počine prema odvjetniku ili vježbeniku u obavljanju njihove službe. Samo pojačana kazneno pravna zaštita za prisilu ili prijetnju za koje ministar pravosuđa Orsat Miljenić kaže da je moguće da prođu u Saboru je preuska zaštita.

- Je li ubojstvo odvjetnika u Osijeku izolirani eksces ili je u porastu nasilje prema odvjetnicima?

Općenito je prisutan trend nasilja prema odvjetnicima, posebno prijetnji, prisila, pa i tjelesnog ozljeđivanja. Pojačana kazneno pravna zaštita ne može biti apsolutno učinkovita, posebno ako se pojavi netko tko je odlučio počiniti zločin. Njega se neće odvratiti Kaznenim zakonom, i samo pojačana kazneno pravna zaštita nije rješenje problema. Trebalo bi više informirati građane i ukazivati im da ne smiju poistovjećivati odvjetnika i osobu s kojom su u sudskom sporu. Odvjetnici ne pokreću sudske postupke, već samo zastupaju svoju stran-

ku. Uostalom, i osoba s druge strane ima svog odvjetnika koji zastupa njegove interese.

- Kako objašnjavate porast nasilja prema odvjetnicima?

Jedan razlog je sve teže stanje u društvu, a drugi što građani vide kako se može doći do cilja i na način koji nije uvijek zakonit. Ako želimo biti država vladavine prava, onda bi trebali težiti poštivanju svih sudskih odluka, naravno, uz korištenje pravnih lijekova kada se smatra da one nisu dobre. Ali pravomoćna sudska odluka se mora poštivati, pa bila i pogrešna. Zato i postoje više instance te redovni i izvanredni pravni lijekovi. Ne možemo stvari rješavati mimo prava.

- Upravo ste izgovorili rečenicu zbog koje je prijetnjama i uvredama izložen ministar pravosuđa, a posebno sutkinja koja je donijela odluku u slučaju obitelji Cvjetković. Jeste li svjesni da ste se i sami sada izložili?

Ne mislim da sam sebe izložio, niti Odvjetničku komoru. Odlučili smo se za vladavinu prava, a to znači poštivanje zakona i svih odluka koje sudovi ove države donose. Suci su izabrani i primjenjuju zakon. Ako je zakon loš, treba ga mijenjati. Ako je sudac pogriješio, postoji viša instanca koja tu pogrešku treba ispraviti. Ne želim vjerovati da živim u državi u kojoj se može dogoditi da do najviše instance ni jedan sud neće ispraviti pogrešku nižeg.

- Sve je popularnije sprječavanje deložacija, a Živom zidu to donosi političke bodove.

Ne bih komentirao konkretne slučajeve, ali ako se kunemo u pravnu državu onda trebamo primjenjivati njena pravila. Ne može za nekoga zakon vrijediti, a za nekog ne. Drugo je ako se radi o deložaciji osoba iz njihove jedine nekretnine i ako govorimo o pravu na dom. Ali to ne smije biti problem pravosuđa, već države koja takve slučajeve mora rješavati kroz socijalna prava. Ona mora stvoriti sustav kroz koji će se osigurati da nitko ne ostane

na ulici. Moramo biti socijalno osjetljivi, ali i svjesni da su ljudi ušli u obvezno pravne odnose i da svoje obaveze ne mogu ispuniti. Ako postoji pravomoćna presuda, onda ti ljudi moraju ispuniti svoju obvezu i vjerovnik mora ostvariti svoje pravo.

- Predsjednica države Kolinda Grabar Kitarović je zatražila ocjenu ustavnosti dvaju članaka Ovršnog zakona, i to upravo onih koji sadrže socijalnu komponentu. Što mislite o njenom potezu?

Ustavni sud će donijeti odluku u skladu s našim Ustavom, zakonima i europskom pravnom stečevinom koju moramo poštivati. No, dok je propis na snazi, moramo ga takvog primjenjivati. Tako je i u drugim europskim državama. U njima se ne mogu sprječavati deložacije kao kod nas, ali su države kroz druge socijalne programe zbrinule ljude koji su ostali bez ičega, a posebno prava na dom.

- Bi li policija trebala biti odlučnija i efikasnija pri provođenju deložacija?

To je vrlo osjetljivo pitanje i ne želimo da itko strada. Uvijek su prisutne takve tenzije i emocije pa stvari lako mogu krenuti u neželjenom pravcu. Zato mislim da naša policija radi najbolje što može u datom trenutku. Trude se omogućiti provođenje zakona, ali i paze da pritom nitko ne strada.

- Predsjednica Općinskog građanskog suda u Zagrebu prijavila je odvjetnika Vladimira Gredelja Komori jer je kao pravni zastupnik obitelji Cvjetković na vrlo grub način napao sutkinju koja je donijela odluku o ovrsi. U kojoj je fazi prijava?

Prijava je prosljeđena našem disciplinskom tužitelju, a on odlučuje hoće li podići optužnicu, i to nakon što odvjetnika Gredelja pozove da se očituje. Ako tužitelj podigne optužnicu, o njoj će odlučivati naši disciplinski sudovi. Ta su tijela birana izravno od Skupštine Komore i potpuno su neovisna u svom radu od svih

drugih tijela Komore, pa tako i od predsjednika.

- Što vi mislite o ponašanju odvjetnika Gredelja? Tim prije što je više puta kažnjavan, a protiv njega ima niz prijava.

Takvu komunikaciju prema sudu, i to putem javnosti, osobno smatram neprimjerenom za odvjetnika. Kodeks Odvjetničke etike ne dopušta takvo ponašanje prema sucima, kao ni prema strankama i kolegama. Smatram da nije primjereno ni da se odvjetnik samoreklamira kroz određene predmete. No, to je moje osobno mišljenje, a odluku će donijeti nadležna tijela Komore.

- Je li dobar Ovršni zakon?

To je jedan od zakona koji se najviše mijenjao. A ne mislim da se pri svakoj izmjeni poboljšavao, nego se pomalo luta. Treba zaštititi vjerovnike, Ako stvorimo sustav da dužnik ne odgovara za svoj dug, onda narušavamo osnove pravne države. No, isto tako se mora biti socijalno osjetljiv, ali ta se briga ne smije prevaliti na teret pravosuđa. To mora biti briga države i njenog socijalnog programa.

- Građani, nevladine udruge, pa i političari tvrde da odvjetnici najbolje prolaze na ovrhama. Pitaju se kako trošak ovrhe od 80 kuna može iznositi 500 kuna?

Uvijek je najlakše optužiti odvjetnike koji su jedini na tržištu. Mi jedini nemamo nikakvu ekskluzivu zastupanja, nego ovisimo o tome hoće li nas stranka angažirati. I nije točno da odvjetnici nisu socijalno osjetljivi. HOK već više desetaka godina socijalno ugroženim skupinama pruža besplatnu pravnu pomoć, posebno kod sporova za uzdržavanje djece, i to bez obzira na imovinski status roditelja. O vrijednosti te pravne pomoći slobodno mogu reći da je veća od iznosa koji država osigurava po Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći. A što se Ovršnog zakona tiče, jedini smo sami predložili smanjenje iznosa naknade za traž-

bine koje su najčešći predmet ovrha. Tako je za iznose tražbine do 250 kuna naša nagrada smanjena za 70 posto, a za iznose od 250 do 1.000 kuna smanjena je za 40 posto. Ovaj prijedlog smo Ministarstvu pravosuđa dostavili u prosincu 2013., a od rujna 2014. je na snazi. Mi smo drastično smanjili cijene svoje usluge, a svi drugi u lancu, od Fine, javnih bilježnika do sudova, nisu smanjili pristojbe. Za prisilnu naplatu tražbine morate uključiti nabrojane inatitucije, a jedino nas ne morate angažirati.

- Ministru pravosuđa Orsatu Miljeniću se često stavlja pod nos da je bivši odvjetnik i optužuje ga se da vam pogoduje.

Više bih volio da nije bivši odvjetnik jer bi nam tada vjerojatno bilo bolje. Činjenica da je bio odvjetnik ministru je nepotrebno opterećenje. On možda bolje razumije naše probleme, ali nam nigdje nije pogodio. Dapače, toliko pazi da netko ne bi posumnjao kako nam ide na ruku da ponekad ode u drugu krajnost.

- Broj sudova se gotovo prepolovio. Je li to dobro ili loše?

Ne spadam u one koji će, čim je neka odluka stupila na snagu, dati ocjenu je li dobra ili loša. Pričekao bih prve rezultate, pa ćemo vidjeti je li dobro rješenje da su neki sudovi postali stalne službe. Najvažnije je što će biti s predmetima, nadležnosti sudova, ustupanjima predmeta, troškovima odlaska na ročišta ako će biti izvan sjedišta u kojem je tužba podnesena. Zanimam me i ujedinjavanje sudske prakse. Ako reforma ide u tom smjeru, onda je ona dobra. HOK je imao primjedbe na projekt smanjenja broja sudova, ali ni jedan nije uvažen.

- Za najveće poslove kao što je, primjerice, spor Ina – MOL država angažira strane odvjetničke kuće. Znači li to da hrvatski odvjetnici ne znaju dobro posao?

Strane odvjetničke kuće se angažiraju zato što je u ugovorima obično navedena primjena

Ako želimo biti država vladavine prava, onda bismo trebali težiti poštivanju svih sudskih odluka, naravno, uz korištenje pravnih lijekova kada se smatra da one nisu dobre. Ali pravomoćna sudska odluka se mora poštivati, pa bila i pogrešna. Zato i postoje više instance te redovni i izvanredni pravni lijekovi. Ne možemo stvari rješavati mimo prava.

prava drugih zemalja, a u takvim slučajevima hrvatski odvjetnik ima samo ulogu savjetnika za lokalno, hrvatsko pravo. Vlada bi mogla pri sklapanju ugovora tražiti da bude mjerodavno hrvatsko pravo i nadležni hrvatski sudovi i arbitraže i onda bi i naši odvjetnici imali više posla. No, strane kompanije vjerojatno ne bi na to pristale. Ali nije to samo hrvatski problem, i npr. Njemačka se susreće s tim da joj se nameće anglosaksonsko pravo kada joj dolaze strane kompanije.

Kolokacije u jeziku prava

Statutory construction je tumačenje zakona

Piše:

Ivana Bendow
prof.

“Pravne norme promatraju se u svom kontekstu, a njihovo značenje ovisi o tome kakva im se svrha pridoda. To ostavlja mnogo prostora za raspravu o značenju pravnih normi te o tome za koga one stvaraju prava i obveze.”

Pažljiv čitatelj *Odvjetnika* prepoznat će u ovom citatu odlomak iz posljednjeg broja časopisa, odnosno riječi profesorice Tamare Čapeta što ih prenosi autorica članka “Kako pravo EU-a može koristiti odvjetnicima.”

Kao ne-pravnica uvijek bojažljivo pristupam svakom pravnom tekstu odnosno tekstu o pravu. Hoću li ja to razumjeti? Hoću li uspjeti “uhvatiti” glavnu misao – *will I be able to capture its essence?* Ako sam dobro razumjela, ovdje je riječ o velikom zaokretu u tumačenju pravnih normi, odnosno o napuštanju pravnog formalizma u korist tumačenja pravnih pravila koje se izvodi iz njihove svrhe. Veliki zaokret – *a U-turn*, reklo bi se na engleskom – diktira Europski sud, koji “stvara i prenosi nacionalnim sudovima interpretativnu pravnu kulturu.”

Primjer koji je na Okruglom stolu profesorica Čapeta navela kao prekretnicu u pravnom porijeku EU-a – predmet “Van Gend en Loos” – doista vrlo jasno ilustrira što je formalno-pravno tumačenje pravne norme, a što tumačenje koje proizlazi iz njezine svrhe. U mojem laičkom umu ovdje se rađa nekoliko pitanja. Prvo što se pitam je koliko je ova novina doista nova – *how new is this novelty really?* Radi li se o novoj kvaliteti ili samo kvantiteti? Je li u pitanju samo davanje prednosti teleološkoj interpretaciji pred ostalim pravicima znanim i dosad primjenjivanim metodama tumačenja? Razumjet ćete da me na to pitanje (ohrabrite me,

recite, molim, da nema glupih pitanja) navodi činjenica da sintagma “teleološka interpretacija” nije pravu bila nepoznata ni prije nego što smo imali Europski sud. Jesu li tu metodu nacionalni sudovi primjenjivali i prije presude u predmetu “Van Gend en Loos” i ako jesu – u kojoj mjeri? Drugo i još važnije pitanje: koliko je pravniku (odvjetniku, sucu) teško, ili koliko lako, isčitati svrhu pravne norme? Prisjećam se da je svrha europskih propisa izričito navedena u njihovim uvodnim izjavama (*recitals*) kao dijelu preambule (*preamble*), koje obično započinju riječima “uzimajući u obzir” (*bearing in mind, considering, recalling*) ili “prepoznajući potrebu za”, “vjerujući da” (*recognizing the need for, believing that, convinced that*). Ali domaći pravni propisi ne sadrže uvodne izjave, zar ne? Kako onda znamo njihovu svrhu? Možda je trenutak da odustanem od pačanja u ono što mi nije posao i podsjetim na nešto o čemu sam već pisala u prilogu *Odvjetniku* pod naslovom “Bauk načela prilike kruži Europom”.

Riječ je ponovo o dvije jezične pojave, tzv. lažnim prijateljima (*false friends*) i polisemiji ili višeznačnosti (*polisemy*). Engleska imenica *construction* ima više značenja, pa doista znači i zgrada i gradnja i konstrukcija. Međutim, u pravu se ona najčešće rabi u značenju tumačenja, interpretacije. *Statutory construction* je tumačenje zakona, a ne “konstrukcija statuta” kako se moglo pročitati u nekim prijevodima. Glagol pridružen imenici koja znači tumačenje je *to construe*, a onoj koja označava zgradu, gradnju i konstrukciju je *to construct*. Ponovimo: tumačiti, interpretirati – *to construe*. Izgraditi, konstruirati – *to construct*. Pravne norme se tumače – *legal norms are construed*,

O autorici

Ivana Bendow podučava pravnički engleski jezik i sastavlja hrvatsko-engleski kolokacijski rječnik prava. Autorica je dvaju dvojezičnih frazeoloških rječnika u nakladi Školske knjige.

a mostovi i zgrade se grade – *bridges and buildings are constructed*. Tumače se, naravno, i uglavci ugovora, stoga se u ugovorima učestalo pojavljuje fraza “*Nothing in this Agreement shall be construed as...*”, ili “*Each provision of this Agreement shall be construed as...*”.

Na spomen riječi “most” moja mašta premošćuje udaljenost do još jednog važnog tumača propisa Europske unije – Europskog suda za ljudska prava, koji prema nekim kritičarima ponekad preširoko tumači Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (ECHR). U predavanju pod naslovom “*Beanstalk or living instrument, how tall can the European Convention on Human Rights grow?*” barunica Brenda Hale (uzgred, jedina žena među 12 sudaca Vrhovnog suda Ujedinjenog Kraljevstva i omiljeni lik ove autorice) uspoređuje Konvenciju s grahom stabljikom iz britanske priče “Jack i grahova stabljika” i pita se ima li granica rastu konvencijskih prava, ili će Konvencija, o kojoj se učestalo metaforički govori kao o živom instru-

mentu (*a living instrument*) ili živom stablu (*a living tree*), rasti do neba, baš kao grahova stabljika iz bajke. Lady Hale predavanje završava ističući da je pristalica Konvencije i rada Suda, ali moli suce ESLJP-a da prihvate da rast “**živog stabla**” ima svoje granice, jer se boji da će se u protivnom vlade i parlamenti sve više opirati njihovim presudama i presudama nacionalnih sudova koji ih slijede, što je zasad rijetkost i poželjno je da tako ostane. Završni apel Lady Hale prenijet ćemo u cijelosti u izvornom obliku, a nakon toga slijede naši uobičajeni terminološki naglasci, ovaj puta potaknuti spomenutim člankom iz prošlog broja Odvjetnika.

As a supporter of the Convention and the work of the Strasbourg Court, my plea to them is to accept that there are some natural limits to the growth and development of the living tree. Otherwise I have a fear that their judgments, and those of the national courts which follow them, will increasingly be defied by our governments and parliaments. This is a very rare phenomenon at present and long may it remain so.

tumačenje zakona statutory interpretation, statutory construction

tumačenje usklađeno s europskim normama interpretation in conformity with EU norms

sudska praksa case law, jurisprudence

praksa suda EU-a ECJ's case law, ECJ's jurisprudence

svrha zakona statutory purpose

čitati u svjetlu svrhe zakona to read in the light of the statutory purpose

teleološko tumačenje a teleological construction, a purposive interpretation, reasoning through *telos*

doslovno značenje riječi the literal meaning of words

teleološko, a ne doslovno tumačenje a purposive rather than a literal construction

preambula a preamble

uvodne izjave recitals

prepoznajući potrebu za recognizing the need for

vjerujući da believing that, convinced that

normativni dio akta the normative part of an instrument

volja zakonodavca the intention of the lawmaker, the legislator's intention

vrijednosti utjelovljene u Konvenciji the values embodied in the Convention

subjektivno pravo a right

crpiti određena subjektivna prava izravno iz to derive certain rights directly from

stvarati prava i obveze to create rights and obligations

korelativno pravo a corresponding right

nametnuti obvezu nacionalnom sudu to impose an obligation on the national judge

posredni, interpretativni učinak indirect, interpretative effect

novo oružje u rukama odvjetnika a new weapon in the hands of lawyers

zaći na područje rezervirano za zakonodavca to step into territory reserved for legislators

domaće pravo domestic law

pretjerani formalizam u tumačenju excessive formalism in interpretation

prekretnica a turning point

presuda koja je označila prekretnicu a judgment which marked a turning point

suci moraju “izaći iz svojih kućica” judges must come out of their little boxes

Strane riječi i strana imena u hrvatskom jeziku

Priredio

.....
dr. sc.
Marko Alerić
 prof.

Rječnik je uz gramatiku i pravopis jedan od triju temeljnih priručnika kojima se svaki jezik opisuje i propisuje. U rječniku se navode riječi nekoga jezika, njihovi oblici i njihova značenja, u gramatici pravila oblikovanja riječi i njihova povezivanja u rečenice, a u pravopisu pravila njihova bilježenja. To znači da, npr. u rječniku možemo pronaći odgovor na pitanje je li neka riječ izvorno hrvatska ili je u hrvatski jezik primljena iz nekog drugog jezika, u gramatici odgovor na pitanje kako pravilno glasi samostalan oblik neke riječi ili njezin oblik u dodiru s drugim riječima, npr. u rečenici, a u pravopisu kako se neka riječ pravilno piše.

Za npr. riječ *odvjetnik* u rječniku ćemo pročitati da joj je značenje *branitelj okrivljenog u kaznenom postupku, zastupnik stranke u parničnom postupku*, kao i da riječ *odvjetnik* ima korijen u praslavenskom jeziku u kojem je nastala od prijedloga *od* i glagola *větati* koji znači *savjetovati*, a koji se javlja, npr. i u riječima *vijeće, vijećnik, vijećati* i dr.

U gramatici ćemo za imenicu *odvjetnik* pronaći podatak da se po padežima u jednini sklanja kao *odvjetnik, odvjetnika, odvjetniku, odvjetnika, odvjetniče, (o) odvjetniku, (s)*

odvjetnikom, da joj se u nominativu, dativu, vokativu, lokativu i instrumentalu množine provodi glasovna promjena sibilizacija, odnosno zamjena glasa *k* glasom *c* ispred glasa *i*, zbog čega nije pravilno ni reći ni napisati *odvjetniki, odvjetnikima*, nego *odvjetnici, odvjetnicima* itd.

U pravopisu ćemo za imenicu *odvjetnik* pronaći podatak o tome da se ona pravilno piše kao *odvjetnik*, a ne kao *odvijetnik*, da se uz ime osobe čije zanimanje označava piše malim početnim slovom, npr. *odvjetnik Ivan Ivić*, kao i da se, premda je nastala od dviju riječi, piše kao jedna riječ.

Riječ *odvjetnik* danas je posve prihvaćena i u pravnoj i u općoj upotrebi. Osim riječi *odvjetnik* za značenje 'osobe koja zastupa stranku u parničnom postupku' u hrvatskom je jeziku mogla bi biti prihvaćena i riječ *branitelj*, kao i riječ *advokat*. Riječ *branitelj*, kojoj je u osnovi glagol *braniti*, nije prihvaćena zbog toga što ima šire značenje od riječi *odvjetnik*, odnosno zato što općenito označava osobu koja nekoga ili nešto brani, npr. osobu koja u ratu brani svoj narod i svoju domovinu. Riječ *advokat*, nastala od glagola *advocare*, čije je značenje *zvati u pomoć*, nije prihvaćena zato što potječe iz latinskoga jezika, a prednost uvijek treba dati hrvatskim riječima.

Kao što je riječ *advokat* u hrvatskom jeziku prevedena riječju *odvjetnik*, tako su i podrijetlom strane riječi *aleja, rezime, selektor, akcionar* u hrvatskom jeziku prevedene kao *drvored, sažetak, izbornik, dioničar*. Da bi prevedena strana riječi bila prihvaćena, s njezinim se prevođenjem ne smije predugo čekati, prijevod svakako treba biti u skladu s tvorbom riječi u hrvatskom jeziku i treba ga nastojati

O autoru

Marko Alerić diplomirao je, magistrirao i doktorirao na studiju kroatistike Filozofskog fakulteta u Zagrebu, gdje je izabran u znanstveno-nastavno zvanje docenta. Sudjeluje na brojnim međunarodnim znanstvenim skupovima i objavljuje znanstvene i stručne radove iz područja jezikoslovlja.

što prije proširiti. Ako se to ne dogodi, velika je vjerojatnost da će strana riječ biti prihvaćena u nešto izmijenjenom, odnosno prilagođenom obliku, da će se s vremenom prestati osjećati kao strana riječ i da će biti zabilježena i u rječniku hrvatskoga jezika.

Zato se u rječniku svakoga jezika osim riječi koje pripadaju samo tom jeziku nalaze i mnoge riječi koje su u taj jezik preuzete iz drugih jezika. Preuzimanje riječi ili jezično posuđivanje prisutno je u svim jezicima i to od najstarijih vremena. Jezično je posuđivanje posljedica činjenice da različiti narodi jedni od drugih prihvaćaju i preuzimaju misli, ideje, izume i sl., a oni su uvijek imenovani na jeziku naroda u kojem su se prvom javili. I u hrvatskom se jeziku danas kao hrvatske upotrebljavaju mnoge riječi koje su u hrvatski jezik primljene iz drugih jezika. Ako su te riječi u hrvatskom već dugo prisutne, one su se hrvatskom jeziku prilagodile, zbog čega danas često nismo ni svjesni toga da te riječi nisu izvorno hrvatske. Takve su, npr. riječi koje su u hrvatski jezik došle iz turskoga jezika, npr. *čamac*, *čarapa*, *šećer*, iz njemačkoga jezika, npr. *remen*, *šunka*, *cilj*, iz talijanskoga jezika, npr. *banka*, *pašteta*, iz engleskoga jezika, npr. *intervju*, *menadžer* i mnoge druge.

Strane riječi u hrvatski jezik dolaze u svom izvornom obliku, a na hrvatski se jezik mogu prevesti, kao što su, u prošlosti prevedene, npr. riječi *Aktie* – *dionica*, *resumé* – *sažetak*, *selector* – *izbornik*, *allée* – *drvoređ*, *Radiation* – *zračenje*, *happening* – *dogaćanje*, *football* – *nogomet*, *kompjutor* – *računalo*, *centar* – *središte*, *grupa* – *skupina*, *lista* – *popis*, *interesantan* – *zanimljiv*, *dozvoliti* – *dopustiti*.

Strane se riječi hrvatskom jeziku mogu i prilagoditi (izgovorom, pisanjem, dobivanjem oblika karakterističnih za hrvatski jezik itd.), kao što su se, npr. prilagodile riječi *sport*, *fan*, *organ*, *program*, *radio*, *deterđzent*, *horor*, *triler*, *laboratorij*, *akvarij*, *brend*, *indeks*, *cunami*, *klišej*. Glasovi koji se u tim riječima javljaju u izvornim jezicima, a nema ih u hrvatskom jeziku, zamjenjuju se najbližim glasovima hr-

vatskoga jezika, riječi dobivaju nastavke kao i slične hrvatske riječi, a hrvatskom se jeziku prilagođuju i načinom pisanja.

Prilikom upotrebe stranih riječi važno je da budemo sigurni u to kako u hrvatskom jeziku glasi njihov prilagođeni oblik. Često se umjesto pravilnih oblika riječi, npr. *originalan*, *apoteka*, *postuman*, *minimalan*, *strukturiran*, *akumulirati*, *koncentrirati*, *riskirati*, *konstruirati*, *delinkvencija* te riječi mogu čuti ili pročitati napisane u nepravilnom obliku: *orginalan*, *apateka*, *posthuman*, *najminimalniji*, *struktuiran*, *akumulirati*, *skoncentrirati*, *reskirati*, *kostruirati*, *delikvencija*. Nepoznavanje pravilnog oblika stranih riječi, odnosno njihova nepravilna upotreba, još je veća pogreška kada umjesto strane riječi u istom značenju postoji hrvatska riječ, pa umjesto riječi *originalan* u istome značenju možemo upotrijebiti hrvatsku riječ *izvoran*, umjesto *apoteka* *ljekarna*, umjesto *postuman* *posmrtnan*, umjesto *minimalan* *najmanji*, umjesto *akumulirati* *nakupiti*, umjesto *koncentrirati* *usredotočiti*.

Prilagodba stranih riječi hrvatskom jeziku podrazumijeva i prilagodbu stranih imena i prezimena. Pravilo da se u hrvatskom jeziku sklanjaju svi članovi imena i prezimena muškaraca, osim prijedloga i veznika, vrijedi i za strana muška imena i prezimena. Naime, kao što je pravilno, npr. *n/r. gosp. Ivana Horvata*, *O planovima je razgovarano s direktorom Petrom Milićem*, *Poštovani gospodine (Jurju) Kneževiću*, a nije pravilno *n/r. gosp. Ivan Horvat*; *O planovima je razgovarano s direktorom Petar Milić*, *Poštovani gospodine Juraj Knežević*, tako je pravilno i *Nema Stirlinga Mossa*, *vidim Dirka Brankea*. Nepravilno je *Nema Stirling Moss*, *vidim Dirk Branke* i sl.

Strana prezimena koja se odnose na žene (osim prezimena koja završavaju na *-a*) ne sklanjaju, kao ni hrvatska prezimena koja se odnose na žene. Pravilno je dakle: *gđa Gruen*, *gđe Gruen*, *gđi Gruen*, *gđu Gruen*, *gđa Gruen*, *gđi Gruen*, *gđom Gruen*, kao što je pravilno: *gđa Perić*, *gđe Perić*, *gđi Perić*, *gđu Perić*, *gđa Perić*, *gđi Perić*, *gđom Perić*.

Dana 22. travnja 2015. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

BORIS BABIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 13.
travnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

IVAN BABIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 13.
travnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u SPLITU.

MARIJAN BELČIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 13.
travnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

IGOR ČRNE
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 13.
travnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

LEO FARKAŠ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
13. travnja
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u POŽEGI.

FILIP GALIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
13. travnja
2015. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

NIVES GRGIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 13.
travnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u PULI.

IVANA GUSTIN
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
13. travnja
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MATIJA JUKIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 13.
travnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**MAJA
KOMLJENOVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 13.
travnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**GORDANA
MURAJA**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. veljače
2015. godine,
sa sjedištem
ureda u VELIKOJ
GORICI.

MATKO PAVIČIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
13. travnja
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u BJELOVARU.

JOSIP PAŽIN
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
13. travnja
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARIO PERICA
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 13.
travnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**TIHANA
RANĐELOVIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
13. travnja
2015. godine sa
sjedištem ureda
u OSIJEKU.

FRANJO RIBIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 13.
travnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARKO ROGIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
13. travnja
2015. godine sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

**KREŠIMIR
SLAMIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
13. travnja
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u VIROVITICI.

HELENA SMOLICA
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
13. travnja
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

**TOMISLAV
STRNIŠČAK**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
13. travnja
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ČAKOVCU.

IVA VALE RUMAN
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
13. travnja
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u PULI.

MARKO VUKELIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
13. travnja
2015. godine sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

**SERGEJ
VUKOBRATOVIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
13. travnja
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**TOMISLAV
ZAGOREC**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
13. travnja
2015. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARIJA ZRNO
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 13.
travnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

*Predsjednik HOK-a
Robert Travaš
s novim članovima*

Dana 22. svibnja 2015. godine pred dopredsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

VANDA BABIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. svibnja
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

INGA BOŠNJAK
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 11.
svibnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**IRIS ČARGONJA
TICIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 11.
svibnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ČAVLIMA.

**JELENA
DAMJANOVIĆ
BARIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 11.
svibnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ČAKOVCU.

**IVANA DUNGER
DALBELLO**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 11.
svibnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**KATARINA
ĐAKOVIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. svibnja
2015. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**IVKA JUKIĆ
PAVELIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 11.
svibnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MAJA KUVAČ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. svibnja
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

MARINA LOBOJA
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 11.
svibnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**PROSPER
MATKOVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 11.
svibnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

SEMIAN MEJAK
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 11.
svibnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

JULIJANA PEŠO
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. svibnja
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ŠIBENIKU.

IVANA POPOVIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. svibnja
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MAJA VUKELIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 11.
svibnja 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

SINEVA VUKUŠIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. svibnja
2015. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

*Dopredsjednik HOK-a
Maroje Matana
s novim članovima*

Vladimir Ibler (1913. – 2015.)

Akademik Vladimir Ibler, najstariji član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, istaknuti stručnjak za međunarodno pravo i redoviti profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, preminuo je 30. travnja 2015. godine u Zagrebu u 102. godini.

Vladimir Ibler rođio se u Zagrebu 25. lipnja 1913., pravo je studirao u Beogradu i Zagrebu, gdje je diplomirao 1937., a godinu dana kasnije i doktorirao.

Tijekom svoje duge karijere radio je, uz ostalo, kao odvjetnički i sudski pripravnik, a sveučilišnu karijeru počeo je 1947. na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u zvanju asistenta za predmete Međunarodno javno pravo i Diplomatska povijest. Tijekom duge sveučilišne karijere

Akademik Vladimir Ibler uvijek se rado odazivao događanjima u organizaciji Hrvatske odvjetničke komore, te je tako u ožujku ove godine nazočio svečanom koncertu u povodu Dana hrvatskih odvjetnika u kazalištu "Gavella", kao i prijemu u palači Dverce.

bio je docent, izvanredni i redovni profesor na katedri Međunarodnog javnog prava, a bio je i dekan Pravnog fakulteta.

Vladimir Ibler umirovljen je 1983., a zatim je nastavio predavati na postdiplomskom studiju iz međunarodnih odnosa na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, te na brojnim postdiplomskim studijama u zemlji i inozemstvu. Za člana suradnika Akademije izabran je 1977. godine, 1986. postao je izvanredni, a 1991. redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Svojim znanstvenim i nastavnim djelovanjem akademik Ibler dao je izniman doprinos na području međunarodnog javnog prava i međunarodnih odnosa. Posebno se bavio svim bitnim temama s područja međunarodnog prava mora, kao i tematikom državnih granica, europske integracije, zaključivanja međudržavnih ugovora u svjetlu bečke kodifikacije, internacionalizacije rijeka jednostranim državnim aktima te različitim aspektima djelovanja UN-a. Napisao je mnogobrojna djela i članke u području međunarodnog prava, međunarodnih odnosa, vanjske politike i povijesti diplomacije.

Akademik Vladimir Ibler aktivno se uključio u stvaranje samostalne Hrvatske i njezine diplomacije, pa je 1991. godine vodio edukativne tečajeve za hrvatske diplomate, a predavao je i na Diplomatskoj akademiji te bio član brojnih komisija za uređenje graničnih pitanja. Godine 1998. odlikovan je Redom Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića za osobite zasluge u znanosti, godine 2008. Redom kneza Branimira s ogrlicom za osobit doprinos razvoju pravne misli u Hrvatskoj te za aktivnu ulogu u formiranju međunarodno-pravnih stavova Hrvatske, a 2009. godine dobio je Državnu nagradu za znanost za životno djelo.

Ibler: Moje iskustvo "predratnog fiškala" trajalo je samo tri godine

Akademik Vladimir Ibler dobio je 2012. godine nagradu Zaklade dr. sc. Jadranko Crnić za cjeloživotni doprinos i iznimna postignuća u pravnoj struci i promociji vladavine prava u Republici Hrvatskoj.

Tom prigodom dao je i intervju za "Odvjetnik" iz kojeg donosimo neke dijelove (razgovor vodila Agnes Milovan Solter)

– Poštovani akademice, svoju ste dugogodišnju pravničku karijeru započeli kao odvjetnički vježbenik. Kakav je bio Vaš susret s tadašnjom Odvjetničkom komorom?

Moja veza s Komorom odigrala se početkom 1937. godine, a taj datum dobro pamtim, jer sam se tada došao upisati u Komoru koja se nalazila na Zrinjvcu. Rekli su mi da je pristojno otići i predstaviti se predsjedniku Komore, dr. Ivi Politeu, i premda je to bila formalnost, mogu reći da smo imali vrlo lijep razgovor. On je bio moralna i interesantna osoba (kakve se vjerojatno više ne rađaju). Nije mi držao prodike o tome da trebam biti pošten ili slično, već je govorio opsežno o ulozi advokata.

– Jeste li htjeli postati vježbenik kod nekog poznatog odvjetnika? Je li odvjetništvo tada bilo puno drugačije, odnosno ima li elementa koje biste istaknuli iz toga doba, a koji su se danas možda izgubili?

Iskreno, htio sam doći advokatu Weissmanu koji je bio poznat po tome da se više voli skijati, ali je imao kocipijenta (staroga gospodina koji je bio oficir, a bio je pravi mudrac) koji je zapravo vodio kancelariju. Nažalost, oni su me obavijestili da su nekoliko dana prije mog dolaska primili jednog starijeg kolegu pa su mi preporučili advokata Vladimira Korskyja. Taj Korsky me je primio i mi smo postali prijatelji. Vidite, ja sam u životu imao puno sreće s ljudima, a sreća je u životu uvijek nezaslužena.

(...)

Moje iskustvo "predratnog fiškala" trajalo je svega tri godine, ali je bilo vrlo zgodno i svidalo mi se. To je za mene bio susret mladog neiskusnog tipa s ljudskim realnostima, a svagdašnjica je u nekim segmentima izgledala kao danas: ujutro na sud, a popodne u kancelariju... Međutim, od tada su se stvari jako promijenile i teško je to uspoređivati, premda je to uvijek bila advokatura, ali u jedno drugo vrijeme. Meni se čini da je to bilo jedno blaže doba. Korupcije je bilo i tada, ali puno manje... Ono što se nije promijenilo je vjerojatno činjenica da kao advokat imaš dosta neprijatelja, a pri tome je prvi neprijatelj vlastita stranka.

Ivan Gašparić (1934. – 2015.)

Ivan Gašparić rođen je 2. siječnja 1934. godine u Molvama. Diplomirao je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1968. godine. U Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore upisan je 24. listopada 1972. godine sa sjedištem odvjetničkog ureda u Sisku. Zbog odlaska u mirovinu, Ivan Gašparić brisan je iz Imenika odvjetnika 30. rujna 2002. godine.

Milan Mitrović (1943. – 2015.)

Milan Mitrović rođen je 28. siječnja 1943. u Kragujevcu. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Beogradu 1966. godine. U Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore upisan je 12. listopada 1972. godine. Godine 2011. na osobni zahtjev brisan je iz Imenika odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore.